

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “ผลของการสอนโดยใช้แนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษด้านทักษะการฟังและการพูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ แนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. วิธีการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย
2. ความหมายของการสื่อสาร
3. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสาร
4. ความหมายของทักษะการฟัง-พูด
5. องค์ประกอบของทักษะการฟัง-พูด
6. ขั้นตอนการสอนทักษะการฟัง-พูดเพื่อการสื่อสาร
7. วิธีการจัดกิจกรรมการสอนทักษะการฟัง-พูดเพื่อการสื่อสาร
8. วิธีการวัดและประเมินผลทักษะการฟัง-พูดเพื่อการสื่อสาร
9. ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
10. ระดับขั้นพัฒนาการทางภาษาของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
11. ขั้นตอนการสอนของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
12. กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
13. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษ แนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
 - 13.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 13.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

วิธีการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

ประเทศไทยได้จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน ได้มีการพัฒนาวิธีการสอนภาษาอังกฤษแบบต่าง ๆ มาใช้หลายวิธี สำหรับวิธีการสอนภาษาอังกฤษที่สำคัญอาจสรุปได้ ดังนี้

กำพล ทิดประเสริฐ (2533) อรุณี สถิตยภัติกุล (2535) และ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2535) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนภาษาอังกฤษโดยแต่ละวิธีสรุปได้ ดังนี้

1. วิธีสอนแบบแปลและไวยากรณ์ (Grammar Translation Method) เป็นวิธีสอนที่เก่าแก่ที่สุด โดยมีวิวัฒนาการตั้งแต่สมัยที่ชาวยุโรปเรียนภาษาลาตินและกรีก เป็นวิธีสอนที่เน้นการสอนไวยากรณ์ แปล และการท่องจำคำอธิบายและกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ต่าง ๆ ผู้สอนใช้ภาษาแม่อธิบายความหมายของคำศัพท์และวิธีการใช้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางไวยากรณ์แบบฝึกหัดต่าง ๆ เป็นแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการแปลและไวยากรณ์ ในบทเรียนแต่ละบทประกอบด้วย กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ ส่วนการสอนความหมายของคำจะมีการสอนความหมายเพียงอย่างเดียว

2. วิธีสอนแบบตรง (Direct Method) เป็นวิธีสอนที่สืบเนื่องจากการต่อต้านการสอนภาษาแบบแปลและไวยากรณ์ กลุ่มนักสอนภาษาในยุโรปจึงได้มีการเคลื่อนไหวที่จะหาวิธีสอนใหม่มาใช้ จึงได้เกิดวิธีสอนแบบตรงนี้ขึ้น วิธีสอนแบบนี้มุ่งให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษและใช้ภาษาอังกฤษให้ได้มากที่สุด การสอนใช้วิธีพูดเป็นหลักโดยไม่ใช้ภาษาของผู้เรียนเลย มีการใช้ท่าทางและอุปกรณ์ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งที่เรียนโดยไม่ต้องแปลเป็นภาษาแม่ เนื้อเรื่องที่จะเรียนมักจะยึดเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นหลัก วิธีสอนแบบนี้ต้องการผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา หรือผู้ที่มีความสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดีเทียบเท่าเจ้าของภาษา

3. วิธีสอนที่เน้นการอ่าน (Reading Method) วิธีสอนแบบนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาและแคนาดาในช่วงปลายศตวรรษ 1920 เนื่องจากผู้ที่อยู่ในวงการศึกษา มีความเห็นว่า ควรจะฝึกให้ผู้เรียนใช้ทักษะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุดในระยะเวลานี้ เรียนที่จำกัด จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ในด้านการอ่านภาษาอังกฤษในขอบเขตที่เหมาะสม ให้เรียนรู้คำศัพท์ รูปประโยค และสำนวนภาษาอังกฤษเพื่อให้เกิดทักษะด้านการอ่านได้มากที่สุด โดยมีได้เน้นความสำคัญของทักษะอื่น ๆ การสอนโครงสร้างทางไวยากรณ์จะสอน

เฉพาะที่ปรากฏในบทอ่านเท่านั้น ฟินอคเชียโร (Finocchiaro, 1982) ได้กล่าวไว้ว่า นักเรียนจะมีความรู้สึกที่ดีต่อวิธีสอนแบบนี้ ถ้าหนังสือที่อ่านนั้นน่าสนใจและเหมาะกับระดับความสามารถด้านการอ่านของนักเรียน

4. วิธีสอนแบบฟัง-พูด (Audio-Lingual Method) วิธีนี้เป็นวิธีสอนภาษา เพื่อให้สามารถพูดได้ภายในระยะเวลาอันสั้น วิธีสอนแบบนี้ถือว่าภาษาคือพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าและปฏิกิริยาตอบสนอง การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อผู้เรียนได้รับการยกย่องชมเชยหรือได้รับรางวัลในทันที วิธีสอนแบบนี้ใช้การเลียนแบบการท่องจำบทเรียนในรูปของการสนทนาในสถานการณ์ต่าง ๆ และเน้นวิธีการฝึกพูดและสนทนาอย่างมาก มีการใช้ตารางเทียบแทนเพื่อฝึกจนกระทั่งสามารถใช้เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางภาษาได้โดยอัตโนมัติ เดวิดสัน (Davidson, 1978) ได้กล่าวถึงการสอนแบบฟัง-พูดว่า ไม่ได้ส่งเสริมการใช้สติปัญญาของผู้เรียนเท่าที่ควร ผู้เชี่ยวชาญของศูนย์ภาษาหลายแห่ง จึงมีการเคลื่อนไหวในการพัฒนาการสอนการฝึกพูดตามและท่องจำ โดยกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ที่จำเป็น และสามารถนำความรู้มาปรับปรุงได้ด้วยตัวของนักเรียนเอง

5. การสอนที่เน้นการใช้ปัญญา (Cognitive Approach) วิธีสอนนี้เกิดจากแนวคิดที่เชื่อว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ในสมองซึ่งรับรู้รูปแบบต่าง ๆ ของภาษาแล้วสร้างเป็นกฎเกณฑ์บันทึกไว้ในสมอง ซึ่งมีขั้นตอนในการเรียนการสอนดังนี้

1. สอนกฎเกณฑ์ทางภาษาซึ่งประกอบด้วยเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์
2. ครูสร้างสถานการณ์ที่เหมือนจริงเพื่อจูงใจให้นักเรียนอยากพูด เขียน และลองแก้ปัญหาทางภาษา โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหาโดยอาศัยกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ และสามารถที่จะนำไปใช้ได้ สถานการณ์ใหม่
3. การสอนจะมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ซึ่งในแต่ละชั่วโมงอาจมีเพียงทักษะใดทักษะหนึ่ง และในการทำแบบฝึกหัดครูจะใช้ประโยคทั้งถูกและผิด เพื่อให้ นักเรียนค้นหาข้อผิดพลาดและแก้ไขให้ถูกต้องจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เดวิดสัน (Davidson, 1978) ได้กล่าวถึงวิธีสอนที่เน้นการใช้สติปัญญาไว้ว่า เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ขบคิดเกี่ยวกับภาษา และเข้าใจการใช้ภาษาได้กว้างกว่าคำศัพท์และสถานการณ์ที่ครูสอนในชั้นเรียน โดยใช้สติปัญญาของตนเอง

6. การสอนแบบเอกัตภาพ (Individualized Instruction) เป็นการสอนที่พัฒนาขึ้นตามความเชื่อถือในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการจัดการสอนเพื่อสนองความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้กล่าวว่าการสอนแบบเอกัตภาพเป็นการศึกษาโดยอิสระภายในกรอบที่ครูกำหนดให้ ผู้เรียนสามารถเลือกวิชา บทเรียนหรือวางแผนและตั้งจุดประสงค์ในการเรียนของตนเอง ส่วนการวัดผลการเรียน ครูเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประเมินผลดูว่าบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ การสอนแบบเอกัตภาพไม่มีการแบ่งระดับชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามลำดับความสามารถของตน การเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction) คือการเรียนด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละคน เป็นส่วนหนึ่งของ การเรียนการสอนแบบเอกัตภาพ

ในการจัดการเรียนการสอนแบบเอกัตภาพนั้น ครูและนักเรียนอาจร่วมมือในการตั้งจุดมุ่งหมายการสอน และดำเนินการสอนตามจุดมุ่งหมายนั้น ครูจะเป็นผู้แนะนำและใช้กิจกรรมเป็นศูนย์การเรียน (Language Learning Center) โดยนักเรียนจะถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อฝึกกิจกรรมทางภาษาตามความสนใจ ความสามารถ และความถนัด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตนเอง

7. การสอนภาษาแบบเงียบ (The Silent Way) วิธีสอนแบบนี้ประยุกต์มาจากทฤษฎีการเรียนรู้แบบรับรู้ สอนให้ผู้เรียนคิดอย่างมีขั้นตอน ครูเป็นฝ่ายเงียบคือใช้ภาษาให้น้อย ครูเป็นแต่เพียงผู้พูดประโยคหรือคำเป็นตัวอย่างน้อยครั้งที่สุด ขณะเดียวกันก็เพิ่มโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาที่เรียนให้มากที่สุดโดยใช้การเงียบเป็นเครื่องจูงใจ เพราะการเงียบจะช่วยให้นักเรียนทำงานดีขึ้น นักเรียนสามารถติดตามการเรียนรู้ไปโดยตลอด และได้ใช้ความคิดในการคิดข้อความที่ต้องการจากสิ่งที่ได้ยินในระยะยาว ทั้งยังเป็นการบังคับให้นักเรียนเพิ่มความสนใจในการเรียนมากขึ้น นักเรียนจะเรียนโดยการใช้สติปัญญาและความคิดมากกว่าการท่องจำ ตลอดเวลาที่นักเรียนจะมีอิสระในการใช้ภาษาอย่างเต็มที่ โดยมีครูเป็นผู้ฟังและติดตามการเรียนรู้ นักเรียนจึงมีโอกาสฝึกการใช้ภาษามากถึงร้อยละ 90

8. การสอนแบบชักชวน (Suggestopedia) เป็นวิธีสอนที่เน้นการผ่อนคลาย ความเครียดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีสมาธิและสภาพจิตใจที่พร้อมจะเรียนรู้และชี้แนะให้ผู้เรียนนำพลังสมองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุด โลซานอฟ (Lozanov)

นักจิตวิทยาชาวบัลแกเรียเป็นผู้พัฒนาขึ้น ในปี ค.ศ. 1975 เขามีความเชื่อเกี่ยวกับอัตราในการเรียนรู้ภาษาของคนว่ามีมากกว่าการเรียนรู้แบบอื่น เช่นเดียวกับ แกต (Gage) กล่าวว่า คนเรามักจะนำพลังสมองหรือความสามารถมาใช้ในการเรียนเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากกลัวว่าจะทำผิดพลาดหรือล้มเหลวถ้าช่วยให้ผู้เรียนลดความกลัวได้ ผู้เรียนจะสามารถนำพลังสมองมาใช้ได้อย่างเต็มที่

9. การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา (Concentrated Language Encounters หรือ CLE) เป็นวิธีการสอนที่ได้รับการพัฒนามาจากนักภาษาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านและครูผู้สอนภาษาหลายคน เช่น เกรย์ (Gray) วอล์คเกอร์ (Walker) และดอร์ (Door) จากประเทศออสเตรเลีย โดยเน้นการพัฒนาภาษาในบริบทที่เป็นไปตามการรับรู้โดยธรรมชาติ พัฒนาความหมายของภาษาไปสู่องค์ประกอบย่อยของภาษา การอ่านถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทักษะทางภาษาไปสู่การพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การฟัง พูด และเขียน ในลักษณะทักษะสัมพันธ์หรือบูรณาการตามหลักการสอนเพื่อการสื่อสารและเน้นปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในทักษะสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นธรรมชาติและเกิดความคล่องตัวและมีความชำนาญในการใช้ภาษาจนถึงไปประยุกต์ใช้ได้ ดังนั้นการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาเป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถอ่าน ฟัง พูด และเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอในการสื่อสาร

10. วิธีการสอนแบบผสมผสาน (The Eclectic Method) แนวคิดแบบผสมผสานมีที่มาจากนักปรัชญากลุ่มหนึ่งที่ยอมรับแนวคิดในส่วนที่ดีและข้อจำกัดจากทุกกลุ่มปรัชญา และวิธีสอนภาษาแบบต่าง ๆ ที่มีผู้พัฒนาขึ้นใช้โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษา เช่น ตัวผู้เรียน ผู้สอน และมุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และมีทักษะต่าง ๆ ในการใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี

การจัดการสอนแบบผสมผสานเป็นการจัดการสอนที่ผู้สอนมีอิสระในการเลือกกิจกรรม/กลวิธี ตามวิธีสอนและยุทธศาสตร์การสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ร่วมกันได้มากกว่าหนึ่งวิธีในการเลือกกิจกรรม วิธีสอนและยุทธศาสตร์การสอนภาษาที่นำมาใช้นั้นจะต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนและบริบทของการสอนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนจะมุ่งถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนมากกว่ากระบวนการและการเลือกกิจกรรม วิธีสอนจะพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นในการนำไปใช้มากกว่าทฤษฎีหรือหลักการพื้นฐานของวิธีสอนนั้น

11. วิธีสอนแบบการตอบสนองด้วยท่าทาง (The Total Physical Response Method) วิธีสอนนี้อิงแนวคิดที่ว่า การสื่อความหมายของภาษาต่างประเทศอาจทำได้โดยการปฏิบัติหรือใช้กริยาอาการประกอบ ผู้เรียนจะจำได้ดีถ้าได้ปฏิบัติหรือแสดงการโต้ตอบด้วยการเรียนภาษาควรเรียนเป็นกลุ่มคำที่มีความหมาย ไม่ใช่การเรียนคำโดด ๆ เน้นภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียน ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฟังให้เข้าใจก่อนที่จะฝึกให้พูด ผู้เรียนจะเริ่มพูดเมื่อพร้อมที่จะพูด ผู้เรียนจะเรียนรู้ภาษาจากการสังเกตการกระทำของผู้อื่น และจากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณเองประสบความสำเร็จในการเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปได้อย่างดี การแก้ไขเมื่อผู้เรียนทำผิดจึงควรทำอย่างนุ่มนวล วิธีสอนแบบนี้จะให้ผู้เรียนฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สอน ผู้บุกเบิกวิธีสอนนี้คือ เจมส์ แอชเชอร์ (James Asher) ศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซึ่งได้นำแนวคิดที่เน้นความเข้าใจนี้มาทดลองใช้ในปี ค.ศ. 1969 และสรุปผลว่าการเรียนภาษาจะได้ผลช้าลง ถ้าผู้เรียนรีบร้อนที่จะพูดเร็วเกินไป ก่อนที่จะสามารถฟังภาษาให้เข้าใจ และรู้สึกพอใจพอสมควรแล้ว

12. วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (The Communicative Approach) การสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะการเรียนการสอนตามแนวการสอนนี้เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมากขึ้น ปิดผู้เรียนและกิจกรรมเป็นศูนย์กลางในการสอน การจัดเนื้อหาในแต่ละบทเรียนจึงมิได้จัดโดยใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์เป็นหลักแต่จำแนกเป็นเนื้อหาของสถานการณ์ในบทเรียนต่าง ๆ แทนและจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสำนวนภาษาที่ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ส่งสารและผู้รับสารด้วยหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ใครพูดกับใคร บุคคลทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์กันอย่างไรและกำลังอยู่ในสถานการณ์เช่นไรด้วย (สุไร พงษ์ทอง เจริญ, 2526) ฉะนั้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารจึงเป็นการสอนที่เน้นความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียน ดังที่ จอห์นสัน (Johnson, 1981) ได้กล่าวว่า การที่ใครคนใดคนหนึ่งสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมายได้ถูกต้องนั้น จำเป็นจะต้องมีความรู้ในเรื่องของกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์และกฎของภาษาที่ใช้อยู่จริง กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถที่จะนำหลักไวยากรณ์ไปใช้ ในการสื่อความหมายได้ถูกต้องเหมาะสม และสามารถเลือกใช้กฎเกณฑ์ของภาษาได้ถูกต้องกับบุคคลในสังคม และในแต่ละสถานการณ์ด้วย

ความหมายของการสื่อสาร

จากการที่ปัจจุบันแนวโน้มของวิธีการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันนิยมแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ดังนั้นจึงมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ดังนี้

ซาวิญอง (Savignon, 1983) ได้กล่าวถึงความหมายของการสื่อสารว่าเป็นกระบวนการอันต่อเนื่องของการแสดงความรู้สึก การแปลความ ตีความ และ การแลกเปลี่ยนข่าวสาร โอกาสของการสื่อสารจะไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งประกอบด้วยสัญลักษณ์และเครื่องหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น สีมัว การแต่งกาย ทรงผม การยืน การฟัง การพยักหน้า การหยุดชะงักเสียงหรือคำพูด คนเราเกี่ยวข้องกับสื่อสารตั้งแต่เกิดและเรียนรู้ที่จะต้องสนองในปริบทใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการสะสมประสบการณ์ชีวิต จากความคิดและความรู้สึกไปสู่สัญลักษณ์ในการเขียน พูด การแสดงท่าทางการเคลื่อนไหวและน้ำเสียง จึงต้องรู้จักเลือกสรรสิ่งที่เหมาะสมไปใช้

บราวน์ (Brown, 1980) ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารหมายถึง กระบวนการรับและส่งสารที่เกี่ยวข้องระหว่างบุคคลอย่างน้อยตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่านและเขียน การพูดจะไม่มี ความหมายและไม่เกิดการติดต่อสื่อสารหากผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวที่พูดหรือจุดประสงค์ของการพูดนั้น ฉะนั้นการสื่อสารจะต้องมีความหมายทั้งต่อผู้ฟังและผู้พูดด้วย

รีเวล (Revell, 1979) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสาร แนวคิด ความเห็น และความรู้สึกระหว่างบุคคล การสื่อสารอาจเกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ นับตั้งแต่ตัวหนังสือที่ซับซ้อนจนกระทั่งความเคลื่อนไหวของดวงตาและสิ่งที่เกิดจากการสื่อสารที่แท้จริงนั้นควรจะเป็นสิ่งที่มีความแปลกใหม่หรือเป็นความรู้ใหม่แก่ผู้รับ จะต้องไม่ใช่สิ่งที่ผู้รับรู้คอบล่วงหน้าแล้วว่า เขาจะพูดอย่างไร และจะได้คำตอบอะไรเนื่องจากภาษาที่เราใช้แต่ละครั้ง ไม่ใช่เป็นเพียงการบอกข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่จะเป็นสื่อที่ประกอบด้วยอารมณ์และความรู้สึกของผู้พูดด้วย คำพูดประโยคเดียวสามารถทำให้ผู้ฟังตีความหมายได้หลายอย่าง อีกทั้งแสดงทัศนคติของผู้พูดจากการใช้ระดับเสียง ท่าทาง การแสดงสีหน้ารวมทั้งวิธีการอื่นที่ไม่ใช่การพูด

จากความหมายของการสื่อสารสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสารข้อมูล ตลอดจนความคิดเห็นและความรู้สึกระหว่างบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การพูด ซึ่งแสดงออกทางน้ำเสียง การเขียน รวมทั้งการแสดงสีหน้า การแสดงท่าทางต่าง ๆ การสื่อสารจะประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องมีความรู้ทางไวยากรณ์ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในสังคมนั้น รวมทั้งความสามารถในการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสาร

วิดโดสัน (Widdowson, 1978) และวิลคิน (Wilkins, 1978) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสารว่า การแสดงออกทางคำพูดแต่ละครั้งที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกันไปในั้น เราจะต้องตระหนักถึงอายุ บทบาท สถานภาพทางสังคม บุคลิกของบุคคล นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงสถานที่ เวลา และหัวข้อเรื่องที่พูด เพื่อที่จะตัดสินใจว่าจำเป็นต้องใช้ลักษณะภาษาพูดแบบไหน เช่น ภาษาที่เป็นทางการ ภาษาที่ไม่เป็นทางการ ภาษาที่แสดงถึงความสนิทสนมหรือภาษาที่พูดกันด้วยความเคยชิน เป็นต้น และที่จะลืมไม่ได้คือความเหมาะสมและการยอมรับภาษาพูดนั้น ๆ ในสภาพสังคมใดสังคมหนึ่ง สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญเช่นเดียวกับความถูกต้องของการออกเสียงหรือโครงสร้างของภาษา

ริเวอร์ส (Rivers, 1982) กล่าวว่าการที่ผู้เรียนจะมีความสามารถสื่อสารได้อย่างประสบผลสำเร็จนั้นผู้สอนจะต้องตระหนักว่าไม่เพียงแต่ผู้เรียนจะสามารถแสดงความคิดเห็นด้วยประโยคที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เท่านั้น แต่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ด้วยว่าวัฒนธรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศ ระดับของภาษาที่เหมาะสมที่ใช้ในสถานการณ์การสื่อสารที่แตกต่างกันจะต้องทราบว่ามีไรใช้กิริยาอาการ สีหน้า สายตา จึงจะเหมาะสม ในการใช้ภาษา ต้องเข้าใจว่าเมื่อไรควรจะเป็นฝ่ายพูดและเมื่อไรควรจะเป็นโอกาสให้ผู้อื่นพูด โดยการเป็นผู้ฟังที่ดีและรอจังหวะที่จะพูด และจะต้องทราบด้วยว่าคำถาม และข้อวิจารณ์อันใดที่ควรจะต้องพูดแสดงความคิดเห็น และที่แน่นอนก็คือ ผู้เรียนจะต้องเข้าใจในการใช้เสียง การเน้นหนักในคำ ในประโยค และรวมถึงเสียงขึ้นลง ในประโยค

อัจฉรา วงศ์โสธร (2527) ให้ความเห็นว่าการศึกษาผู้เรียนจะมีความสามารถในการสื่อสารนั้นจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ 3 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องทางภาษาศาสตร์ (linguistic competence) หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารโดยอาศัยพื้นฐานทางภาษาศาสตร์ เช่น เสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์ โดยให้รู้ว่าประโยคใดถูกไวยากรณ์ ประโยคใดผิดไวยากรณ์ผิดที่ใด และสามารถแก้ไขประโยคให้ถูกต้องตามกฎไวยากรณ์ได้

2. ความสามารถทางภาษาศาสตร์เชิงสังคม (sociolinguistic competence) หมายถึง ความเข้าใจระเบียบทางสังคมของผู้ใช้ภาษาร่วมกันทั้งผู้สื่อสารและผู้รับภาษา นั่นคือ ความสามารถในการใช้รูปแบบของภาษา ทำเนียบภาษา (register) อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรม ฐานะทางสังคมและบทบาทของผู้ใช้ภาษา เป็นต้น เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจแล้วก็จะรู้ได้โดยอัตโนมัติว่าควรใช้ภาษาในลักษณะใดกับบุคคลประเภทใดจึงจะถูกต้องและเหมาะสมกับกาลเทศะ

3. ความสามารถในการปฏิบัติตนเพื่อใช้ภาษา (pragmatic competence) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ การใช้กิริยาท่าทาง สีหน้า และน้ำเสียงประกอบในการสื่อความหมาย ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกฎเกณฑ์ทางภาษา เข้ากับเนื้อหาและในการสื่อสารจะอาศัยสัญลักษณ์ (symbols) และ สัญญาณ (signs) เพื่อแสดงให้ผู้รับสารเข้าใจว่าผู้พูดมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับเนื้อหานั้นโดยแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง ผู้รับสารสามารถเข้าใจ และคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าผู้พูดจะพูดอะไรด้วยน้ำเสียงอย่างไรโดยอาศัยพื้นฐานและประสบการณ์ของตนเอง

ลิตเติลวูด (Littlewood, 1981) ได้อธิบายองค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสารว่าประกอบด้วยความรู้ 4 ประการ คือ

1. กฎเกณฑ์ทางด้านกลไกของภาษา (mechanical rules) กฎเกณฑ์นี้สามารถตัดสินใจได้ว่าคำพูดนั้น ๆ ถูกหรือผิดไวยากรณ์

2. กฎเกณฑ์ในด้านความหมาย (meaningful rules) เป็นกฎเกณฑ์ที่เชื่อมโยงคำพูดกับสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการเลือกใช้ศัพท์จึงเป็นสิ่งสำคัญ มิฉะนั้นจะทำให้เกิดการสื่อความหมายที่ผิด ๆ ได้ กฎเกณฑ์นี้สามารถตอบคำถามได้ว่า ผู้พูดได้พูดในสิ่งที่เขาต้องการหรือไม่

3. ลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง กฎเกณฑ์นี้จะตอบคำถามได้ว่า ผู้พูดใช้คำพูดและสื่อสารด้วยวิธีการที่เหมาะสมหรือไม่ ความรู้ชนิดนี้เพียงจะได้รับความสนใจเมื่อไม่นานมานี้เอง เกณฑ์วัดความเหมาะสมดูจากการยอมรับของคนในสังคมว่าเป็นภาษาที่เป็นแบบแผนหรือเป็นกันเอง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเลือกใช้คำศัพท์และโครงสร้างด้วย

4. การยอมรับลักษณะที่ไม่ใช่ภาษาวากา (non-linguistic convention) เช่น สถานภาพทางสังคม ท่าทาง การเคลื่อนไหว การแสดงสีหน้าและอื่นๆ ลักษณะต่างๆ เหล่านี้จะตอบคำถามได้ว่า ผู้พูดมีการเคลื่อนไหวและวางตนเหมาะสมหรือไม่

ซาวิญยอง (Savignon, 1983) กล่าวว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ของความสามารถในการสื่อสารซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบหลักสูตรและการฝึกในชั้นเรียน คือ

1. ความสามารถทางด้านไวยากรณ์ (grammatical competence) เป็นกฎเกณฑ์สำคัญของหลักภาษาศาสตร์ ได้แก่ ความสามารถในการจำคำศัพท์ หน่วยเสียง หน่วยคำ โครงสร้าง การผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เข้าเป็นรูปคำหรือรูปประโยค ความสามารถทางด้านไวยากรณ์จะไม่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางไวยากรณ์ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยเฉพาะ หรือความสามารถในการทำให้เกิดความกระจ่างเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ คนเราจะแสดงสมรรถภาพทางด้านไวยากรณ์โดยการใช้กฎเกณฑ์ ไม่ใช่การบอกกฎเกณฑ์

2. ความสามารถทางภาษาศาสตร์เชิงสังคม (sociolinguistic competence) คำนี้ถึงกฎการใช้ภาษาในสังคม ต้องเข้าใจภาษาในบริบทของสังคม บทบาทของผู้ร่วมสนทนาข่าวสารที่แลกเปลี่ยนกัน และหน้าที่ของการมีปฏิสัมพันธ์ สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ ความเหมาะสมในการใช้ภาษา และการตัดสินใจอะไรคือความเหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกี่ยวข้องมากกว่าการที่จะรู้ว่าต้องพูดอะไร พูดอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องรู้ด้วยว่าเมื่อไรควรจะเงียบด้วย ดังนั้นเป้าหมายหนึ่ง ต้องการวิเคราะห์วัฒนธรรมร่วม คือ การทำให้เกิดความกระจ่างในกฎเกณฑ์ (explicit rule) ที่จะช่วยให้ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาได้เข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบที่เขาไม่คุ้นเคย

3. ความสามารถในการตีความ (discourse competence) การตีความนี้ไม่ได้หมายถึง การทำความเข้าใจในประโยคแต่ละประโยค แต่หมายถึง การตีความหมาย ความเกี่ยวข้องกันระหว่างชุดของประโยคเพื่อหาความหมายรวมที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อ ในการนี้จำเป็นต้องใช้ความรู้หลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ทางกฎเกณฑ์ทางภาษา วัฒนธรรม ความรู้ในสาขาวิชา ความรู้รอบตัวและประสบการณ์ในชีวิตเข้าในการตีความ นอกจากนี้

การตีความยังขึ้นอยู่กับเจตนา คำนิยาม จุดประสงค์ของทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อความที่ไม่มีความเชื่อมโยงให้เห็นเด่นชัด

4. ความสามารถในการสื่อสาร (strategies competence) ในการสื่อสารไม่มีผู้ใดสามารถดำเนินการสื่อสารไปได้อย่างราบรื่นโดยไม่มีอุปสรรค อุปสรรคในที่นี้ ได้แก่ การนึกคำไม่ออก ไม่ทราบว่า จะเริ่มต้นอย่างไรดีถ้าต้องการเบนความสนใจของผู้ฟังไปสู่เรื่องอื่นหรือต้องการหาทางให้ผู้ร่วมสนทนาทราบว่าเราไม่เข้าใจที่เขาพูด ต้องการเวลาหยุดพักสักนิดแต่ยังอยากให้การสนทนาดำเนินต่อไปในเรื่องนี้หรือต้องการปรับปรุง เปลี่ยนคำพูดเสียใหม่ เพื่อให้คนอื่นเข้าใจได้ง่ายขึ้น อุปสรรคดังที่ได้กล่าวมานี้ เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกคนในทุกโอกาส ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในกลวิธีการสื่อสาร เพื่อที่จะได้ช่วยให้การสื่อสารดำเนินต่อเนื่องบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ กลวิธีเหล่านี้อาจจะประกอบด้วย การพูดซ้ำ การพูดใหม่ การลงเล การเดา การย้ำ การรูก การเปลี่ยนน้ำเสียง การใช้ท่าทางประกอบ

จากแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสารนั้น อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารที่จะให้ได้ผลดีหรือประสบความสำเร็จในการส่งสารให้ผู้รับเข้าใจได้ครบถ้วนและถูกต้องนั้นต้องอาศัยความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งมีองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านที่จะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ได้แก่ ความรู้ด้านไวยากรณ์ ซึ่งสามารถใช้คำศัพท์และโครงสร้างประโยคผสมผสานกันได้เป็นอย่างดี นำคำศัพท์มาใช้ในการสื่อความหมายได้ถูกต้อง นอกเหนือจากความรู้ด้านไวยากรณ์แล้ว เราควรจะมีความสามารถทางภาษาศาสตร์เชิงสังคม เพราะเราต้องใช้ภาษาในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน การเลือกภาษาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม และระดับของภาษาว่าควรใช้ภาษาอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ และประการสุดท้ายคือ ความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งเป็นการแสดงออกในขณะที่มีการสื่อสาร เช่น การแสดงสีหน้า ท่าทาง ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารในแต่ละครั้งถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ความหมายของทักษะฟัง - พูด

เนื่องจากการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันได้เน้นให้สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ การฟังและการพูดจึงมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน การฝึกความเข้าใจใน

การฟังมีความสำคัญพอ ๆ กับการฝึกความสามารถในการพูด ดังนั้นจึงควรพัฒนาทักษะทั้งสองไปพร้อม ๆ กัน และจากความสำคัญทักษะฟัง-พูดนี้เอง จึงได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของทักษะฟัง-พูด ไว้ต่าง ๆ ดังนี้

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (ม.ป.ป) กล่าวถึงทักษะฟัง-พูด ว่าเป็นการสื่อสารทางวาจาของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งต่างจุดประสงค์ที่จะสื่อความหมายของตนเอง ผู้ฟังจะต้องตีความสิ่งที่ผู้พูดพูด และสามารถตอบโต้ได้ด้วยภาษาที่ผู้ฟังเข้าใจ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าตรงกับความต้องการที่จะสื่อความหมายของผู้พูด ทักษะฟัง-พูด ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ถึงแม้ว่าบางครั้งเราจะใช้ทักษะการฟังเพียงอย่างเดียว เช่น การฟังวิทยุ หรือฟังการอภิปรายก็ตาม

ลิตเติลวูด (Littlewood, 1981) เบอร์น (Byrne, 1986) และ จอห์นสัน กับ มอร์โรว์ (Johnson and Morrow, 1981) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทักษะฟัง-พูด คือ กิจกรรมที่ผู้พูดและผู้ฟังผลัดกันโต้ตอบคำพูดเพื่อสื่อความเข้าใจ โดยผู้พูดจะคาดคะเนความรู้และทัศนคติของผู้ฟัง แล้วเลือกใช้รหัสหรือภาษาที่เหมาะสมส่งไปยังผู้ฟัง ผู้ฟังจะตีความรหัสที่ได้รับให้เป็นคำพูดที่มีความหมายด้วยการพิจารณาเสียงหนักเบา การเน้นเสียงสูงต่ำ สีหน้าท่าทาง และการเคลื่อนไหวประกอบคำพูดของผู้พูดแล้วทำการโต้ตอบกลับไป การโต้ตอบนี้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาอันรวดเร็วมาก

ริชาร์ด และ ชมิดท์ (Richard and Schmidt, 1983) ได้ให้ความหมายของทักษะฟัง-พูดไว้ว่า หมายถึง การพูดคุยหรือการปะทะสังสรรค์กันด้วยวาจาและอากัปกิริยาระหว่างผู้ร่วมการสนทนาที่มีจำนวนไม่มากนักในฐานะผู้พูดและผู้ฟัง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อสรุป ความคาดหวังและวิธีการดำเนินการสนทนา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการสนทนาทั้งหมดนี้เกิดขึ้นโดยมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการเลือกใช้คำพูด การเริ่มและการจบบทสนทนา กฎเกณฑ์ดังกล่าวไม่มีการตราไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ซาวิญอง (Savignon, 1983) กล่าวว่า ทักษะฟัง-พูด คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องของการแสดงความคิด ความรู้สึก การแลกเปลี่ยนข่าวสารและโอกาสในการสนทนา

บราวน์ (Brown, 1980) ให้ความหมายของ ทักษะฟัง-พูดไว้ว่า หมายถึง กระบวนการรับและส่งสารที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอย่างน้อยสองคนขึ้นไปโดยจะต้องมีความหมายทั้งต่อผู้ฟังและต่อผู้พูดด้วย เพราะการพูดจะไม่มี ความหมายเลยถ้าหากผู้ฟังไม่เข้าใจเรื่องราว

ที่พูดหรือจุดมุ่งหมายของการพูดนั้น

รีเวล (Revell, 1979) กล่าวถึงทักษะฟัง-พูดว่าเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร ความคิด และความรู้สึกระหว่างบุคคลด้วยการสนทนา สิ่งที่แลกเปลี่ยนนั้นเป็นสิ่งแปลกใหม่หรือความรู้ใหม่ ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ฟังทราบคำตอบล่วงหน้าแล้วว่าผู้พูดจะพูดอะไร และตนจะให้คำตอบอย่างไร ทั้งนี้เพราะภาษาที่มนุษย์ใช้นั้นไม่เพียงแต่บอกข้อเท็จจริงเท่านั้นแต่ยังสื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้พูดด้วย ผู้ฟังสามารถตีความหมายได้จากการพิจารณาคำพูดที่ผู้พูดเลือกใช้ ประกอบกับระดับเสียง ท่าทาง การแสดงสีหน้า และอื่นๆ ที่ไม่ใช่การพูด

ดังนั้นเราอาจสรุปได้ว่า ทักษะฟัง-พูด คือ การสนทนาหรือการสื่อสารด้วยวาจา และอากัปกิริยา เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เข้าร่วมการสนทนาตั้งแต่สองคนขึ้นไปในฐานะผู้พูด เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิด ความรู้สึกและความคาดหวัง ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่หรือเป็นความรู้ใหม่ ผู้พูดและผู้ฟังยังแลกเปลี่ยนการมีส่วนร่วมในการสนทนาอีกด้วย

องค์ประกอบของทักษะการฟัง-พูด

องค์ประกอบของทักษะการฟัง-พูดนั้นนับว่ามีความสำคัญในการสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน เพราะการที่จะเรียนรู้ให้เข้าใจตรงกันนั้น เราควรจะศึกษาว่าองค์ประกอบของทักษะการฟัง-พูดนั้นมีอะไรบ้างที่จะทำให้การสื่อสารนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น และได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้สรุปองค์ประกอบของทักษะการฟัง-พูด ไว้ดังนี้

วีเวอร์ และ เนสส์ (Weaver and Ness อ้างถึงใน Swanson Marquardt, 1974) และอรุณี วิริยะจิตรา (2532) ได้สรุปองค์ประกอบของทักษะการฟัง-พูด ว่าประกอบด้วย

1. ผู้พูดหรือผู้ส่งสารกับผู้ฟังหรือผู้รับสาร ทั้งผู้พูดและผู้ฟังจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการสื่อสาร หากขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วการสื่อสารจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้

2. สาร หมายถึง เรื่องราวที่มีความหมายและแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสิ่งใดก็ตาม ซึ่งสามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ เรื่องราวดังกล่าว ได้แก่ ความรู้ ความคิด เหตุการณ์ สถานการณ์ ฯลฯ ซึ่งผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทราบ สารมักประกอบด้วย

ส่วนสำคัญสองส่วนเสมอ คือ เนื้อหาและภาษาที่ใช้ เนื้อหาของสารที่มนุษย์สื่อสารกันมีขอบเขตกว้างขวางมาก ทำให้ไม่อาจทำนายว่า ในการสื่อสารกันในชีวิตประจำวันจะสื่อสารกันด้วยเรื่องใด แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ประเภทเท่านั้น คือ เนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงและเนื้อหาที่เป็นข้อคิดเห็น

3. สื่อ เป็นพาหะของสารหรือตัวกลางที่ช่วยถ่ายทอดสารจากผู้พูดไปยังผู้ฟัง หากขาดสื่อผู้พูดย่อมไม่อาจถ่ายทอดสารไปสู่ผู้ฟังได้ ในการสื่อสารด้วยวาจา สื่อ คือ ภาษาพูดและกิริยาท่าทางตลอดจนอาการต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากภาษาที่สามารถใช้สื่อความหมายได้ แต่ถ้าเป็นการสื่อสารด้วยวาจาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลเป็นกลุ่มใหญ่อาจใช้สื่ออย่างอื่นช่วย เช่น เครื่องขยายเสียง เป็นต้น

4. ผลที่เกิดขึ้นหรือการตอบสนอง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงท่าทีหรือพฤติกรรมของผู้ฟังหรือผู้รับสารอันเป็นผลโดยตรงจากที่ได้รับสารแล้วนั่นเอง การตอบสนองจะเกิดขึ้นในรูปใดก็ได้ เช่น เกิดความไม่พอใจ ความพอใจ เข้าใจ ไม่เข้าใจ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ยอมรับ หรือปฏิเสธ โดยอาจตรงหรือไม่ตรงกับเจตนาของผู้พูดซึ่งเป็นผู้ส่งสารก็ได้

5. การรบกวน หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะที่สนทนากันซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและอาจเป็นเหตุให้การสนทนานั้นไม่ประสบผลสำเร็จ การรบกวนมี 2 ประเภท คือ การรบกวนภายใน หมายถึง อุปสรรคที่เกิดจากผู้พูดหรือผู้ฟังเองและการรบกวนภายนอก หมายถึง อุปสรรคที่เกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น เสียงดังรบกวน เป็นต้น

องค์ประกอบข้างต้น จะเห็นว่า ทักษะการฟัง-พูดเป็นกระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะที่ผู้พูดและผู้ฟังผลัดกันพูดโต้ตอบเพื่อสื่อข้อมูลหรือความคิดโดยผู้พูดจะคาดคะเนความรู้ ทักษะคิดของผู้ฟัง แล้วเลือกใช้รหัสหรือภาษาที่เหมาะสมไปยังผู้ฟัง ผู้ฟังจะทำการตีความรหัสที่ได้รับเป็นคำพูดที่มีความหมายด้วยการพิจารณาเสียงหนักเบา การเน้นเสียงสูงต่ำ สีหน้า ท่าทาง และการเคลื่อนไหวประกอบคำพูดของผู้พูด แล้วทำการโต้ตอบกลับไป การโต้ตอบนี้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว การสื่อสารอาจไม่ประสบความสำเร็จในทุกครั้งเนื่องจากมีการรบกวน ระหว่างการสื่อสาร เช่น เสียงรบกวนต่าง ๆ การขาดความตั้งใจในการสื่อและรับสาร การขาดประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้ฟังและผู้พูด หรือการขาดทักษะในการสื่อสาร เป็นต้น

ขั้นตอนการสอนทักษะการฟัง - พูดเพื่อการสื่อสาร

การสอนในชีวิตประจำวันนั้น การฟังนับว่าเป็นทักษะรับสารที่สำคัญทักษะหนึ่ง เป็นทักษะที่ใช้กันมากและเป็นทักษะแรกที่ต้องทำการสอน เพราะผู้พูดต้องฟังให้เข้าใจเสียก่อน จึงจะสามารถพูดโต้ตอบ อ่านหรือเขียนได้ ทักษะการฟังจึงเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ดังนั้นในการเรียนการสอน นักเรียนจึงควรได้รับการฝึกฝนทักษะการฟังอย่างเพียงพอ และจริงจัง พอลสตัน และคณะ (Paulston and Others, 1976) ได้เสนอแนะ ขั้นตอนในการฝึกทักษะการฟัง สรุปได้ดังนี้

1. กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้รู้จักมุ่งหมายของการฝึกทักษะการฟัง ผู้สอนจะต้องแจ้งให้ผู้เรียนได้รู้จักมุ่งหมายเฉพาะหรืองานที่จะทำหลังจากฟังแล้ว เช่น ผู้เรียนจะต้องรู้ว่า เมื่อฟังจบแล้วจะต้องตอบคำถาม หรือทำแผนภูมิเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง เป็นต้น
2. ให้ผู้เรียนฟังข้อความหรือเรื่องราวที่เตรียมไว้ ข้อความที่ฟังควรเป็นข้อความที่ใช้อัตราความเร็วปกติ และควรจะเป็นโอกาสให้ผู้ฟังได้ฟังซ้ำ ซึ่งจะฟังซ้ำก็ครั้งนั้นขึ้นอยู่กับความยาว และความยากง่ายของเรื่องที่ฟัง ลักษณะงานที่ให้ทำและความสามารถของผู้เรียน
3. ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหรืองานที่มอบหมายให้
4. ผู้สอนให้คำติชมในงานของผู้เรียน เช่น เฉลยคำตอบ หรือให้ผู้เรียนได้แก้ไขคำตอบที่ผิดด้วยตนเอง

อัจฉรา วงศ์โสธร (2529) ได้เสนอแนะขั้นตอนการสอนทักษะการฟังเพื่อการสื่อสารไว้ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการและขั้นสอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

ครูผู้สอนบอกให้นักเรียนทราบว่า จะได้ฟัง เรื่องซึ่งเล่าโดยเจ้าของภาษาพร้อมทั้งบอกจุดประสงค์ของการฟังและอธิบายคำศัพท์ยากและโครงสร้างใหม่ในเรื่องที่ฟัง

ขั้นสอน

1. ครูเปิดเทปให้นักเรียนฟัง 1 หรือ 2 ครั้งแล้วถามนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อเรื่องอย่างคร่าว ๆ

2. ครูเปิดเทปให้นักเรียนฟังอีก 1 ครั้งแล้วถามนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อเรื่องทั้งหมดอย่างละเอียด
3. ครูเปิดเทปให้นักเรียนฟังทีละตอนแล้วซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง พร้อมทั้งอธิบายเนื้อเรื่องบางส่วนที่นักเรียนไม่เข้าใจตลอดจนชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของคำพูดบางคำ
4. ครูเปิดเทปให้นักเรียนฟังแล้วให้นักเรียนบันทึกเรื่องราวตามที่ได้อินแล้วนำไปให้ครูตรวจ
5. ครูเปิดเทปให้นักเรียนฟังคำถามแล้วให้นักเรียนจดบันทึกคำถามไว้ถามตอบเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม
6. ครูเปิดเทปให้นักเรียนฟังโดยอ่านเนื้อเรื่องย่อประกอบและหลังจากนั้นก็ให้นักเรียนฟังโดยไม่ดูเนื้อเรื่องย่ออีกครั้ง

กุลยา คัมภีร์นันต์ (2528) ได้เสนอแนะแนวทางในการสอนทักษะการฟังเพื่อการสื่อสารไว้ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนทุกครั้ง เพราะการที่นักเรียนทราบจุดมุ่งหมายของการฟังทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการฟังและฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 2. ครูฝึกให้นักเรียนรู้จักเลือกฟังให้ตรงตามจุดมุ่งหมายเพื่อนักเรียนจะได้ตั้งใจฟังและจับใจความเฉพาะเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง
 3. ควรเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน เพราะสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน
- นิ้ว (Noor, 1985) เสนอแนะขั้นตอนการสอนทักษะการฟังเพื่อการสื่อสารไว้ดังนี้
1. ขั้นเตรียมการ ในขั้นนี้ครูผู้สอนจะต้องเตรียมตัวนักเรียนเพื่อฝึกทักษะการฟัง เช่น การบอกจุดมุ่งหมายของการฟัง อธิบายคำศัพท์ยาก เป็นต้น
 2. ขั้นสอน ครูให้นักเรียนฟังเนื้อเรื่องหรือบทสนทนาแล้วซักถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่ฟัง
 3. ขั้นฝึกทักษะการฟังให้สัมพันธ์กับทักษะอื่นโดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น ฟังแล้วปฏิบัติตาม ฟังแล้วสนทนาได้ตอบ เป็นต้น พร้อมทั้งชี้แนะให้นักเรียนเห็นว่าการสื่อสารต้องใช้ทักษะการฟังร่วมกับทักษะอื่น ๆ

สุไร พงษ์ทองเจริญ (2519) ได้เสนอแนะขั้นตอนการสอนทักษะการฟังเพื่อการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ใช้บทสนทนาเป็นการเล่าเรื่อง โดยครูเป็นผู้เล่าเอง ใช้ตัวละครโดยการวาดรูปลายเส้นลงบนกระดาน หรือติดแผ่นภาพตัวละครลงบนกระดานแผ่นปาย ครูทำหน้าที่คล้ายเป็นผู้พากย์บทพูดของตัวละครนั้น ๆ ครูอาจแทรกการอธิบายไปพร้อม ๆ กันก็ได้ เพราะถือว่าเป็นส่วนของการฝึกความเข้าใจในการฟังด้วย

2. เมื่อนักเรียนได้ฟังเรื่องโดยตลอดแล้วพูดบทสนทนาล้วน ๆ โดยไม่มีการอธิบายแทรก ถ้ามีการอัดลงเทปไว้ก่อนจะเป็นการดีมาก และใช้เสียงคนแทนแต่ละตัวละคร

3. ตั้งคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจเบื้องต้น ใช้คำถามประเภท Yes/No เท่านั้นก็พอ ถ้านักเรียนตอบผิด แสดงว่ายังไม่เข้าใจพอ ครูอาจจะอ่านตอนที่นักเรียนไม่เข้าใจให้ฟังซ้ำ แล้วตั้งคำถามใหม่

4. ให้นักเรียนฟังบทสนทนาซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

5. ตั้งคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจตลอดทั้งเรื่อง

จากขั้นตอนการสอนทักษะการฟังเพื่อการสื่อสารจะเห็นว่า การบอกจุดประสงค์ในการฟังแต่ละครั้งนั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมาก เพื่อให้นักเรียนทราบถึงสิ่งที่ตนเองต้องฟังเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์นั้น ๆ เรื่องที่จะนำมาให้นักเรียนฟังก็ควรจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน โดยครูอาจจะเปิดเทปให้นักเรียนฟังสัก 1 รอบก่อนแล้วลองจับใจความคร่าว ๆ ว่าเรื่องที่ฟังนั้นกล่าวถึงอะไร แล้วหลังจากนั้นครูอาจจะให้นักเรียนฟังอีก 2-3 รอบแล้วจึงซักถามลงไปในรายละเอียดมากกว่ารอบแรก กรณีที่เรื่องที่จะให้นักเรียนฟังมีคำศัพท์ยากครูอาจจะบอกความหมายคำศัพท์นั้นก่อน หลังจากนั้นนักเรียนได้มีโอกาสฟังหลาย ๆ ครั้งแล้วครูก็อาจจะให้นักเรียนทำกิจกรรมหลังการฟัง เช่น ฟังแล้วตอบคำถาม ฟังแล้วลำดับเนื้อเรื่องได้ ฟังแล้วปฏิบัติตามได้ ฯลฯ เพื่อนักเรียนจะได้ทราบระดับความสามารถในการฟังของตนเองว่าพอใช้ ดี หรือยังต้องฝึกให้มากขึ้น

การพูดเป็นการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และผู้ฟังได้รับรู้ และเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้พูด ดังนั้น ทักษะการพูดจึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับบุคคลในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในการประกอบอาชีพธุรกิจต่าง ๆ ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ทักษะการพูดจึงนับได้ว่าเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นมาก เพราะผู้ที่พูดได้ย่อมสามารถฟังผู้อื่นพูดได้เข้าใจ และจะช่วยให้การอ่านและการเขียนง่ายขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ทักษะการพูด

เป็นทักษะทางภาษาที่ซับซ้อน และเกิดจากการฝึกฝนเป็นเวลานาน ไม่ใช่เกิดจากการเข้าใจ และจดจำ จึงได้มีผู้เสนอขั้นตอนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ กัน คือ สกอตต์ (Scott, 1981) ดังนี้

1. ขั้นบอกวัตถุประสงค์ ผู้สอนจะบอกให้ผู้เรียนรู้ถึงสิ่งที่จะเรียน
2. ขั้นเสนอเนื้อหา การเสนอเนื้อหาควรจะอยู่ในรูปปริบท ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะของภาษา ความหมายของข้อความที่จะพูด ซึ่งจะต้องขึ้นกับปริบท เช่น ผู้พูดเป็นใครมีความรับผิดชอบกับคู่สนทนาอย่างไร ผู้สนทนาพยายามจะบอกอะไร สิ่งที่ถูกสถานที่พูด และเนื้อหาที่พูดมีอะไรบ้าง
3. ขั้นการฝึกและการถ่ายโอน การฝึกจะกระทำทันทีหลังจากเสนอเนื้อหา อาจจะฝึกพูดพร้อม ๆ กันหรือเป็นคู่ ผู้สอนควรให้ผู้ฟังได้ยินได้ฟังสำนวนภาษาหลาย ๆ แบบ และเป็นสำนวนภาษาที่เจ้าของของภาษาใช้จริง และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง

เบอร์น (Byrne, 1986) ได้เสนอขั้นตอนในการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร ดังนี้

1. ขั้นการให้ความรู้ ในขั้นนี้ครูเป็นผู้เลือกเนื้อหา มาสอนให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำสิ่งที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ในขั้นนี้คือ โครงสร้างของภาษา คัพท์ การสื่อความหมาย เพื่อแสดงจุดมุ่งหมายทางสังคมของผู้พูด ซึ่งควรใช้บทสนทนาในการสอน เพราะการใช้บทสนทนาทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนที่คล้ายกับสถานการณ์จริง จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจในภาษาและนำไปใช้พูดได้ตามความต้องการ
2. ขั้นการฝึกฝน ในขั้นนี้ผู้เรียนจะมีบทบาทมากขึ้น โดยที่ครูจะทำหน้าที่แจกจ่ายงานให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสฝึกฝนบทเรียนด้วย การพูดให้มากที่สุด เช่น อาจจัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมคู่ หรือกิจกรรมเดี่ยว
3. ขั้นการใช้ภาษาตามความต้องการ ในขั้นนี้ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำหรือที่ปรึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในการสื่อความหมายอย่างเสรีตามความต้องการของตน เป็นการพิสูจน์ให้รู้ว่าผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนมาใช้ในการสถานการณ์ที่เหมือนสถานการณ์จริงได้หรือไม่ ข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่อาจเกิดกับผู้เรียนในการใช้ภาษาจึงไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งสำคัญคือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีความกล้าในการแสดงออกทางภาษา ซึ่งวิธีการที่ควรใช้คือการแสดงบทบาทสมมติ

สุไร พงษ์ทองเจริญ (2519) ได้เสนอแนะขั้นตอนการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร ดังนี้

1. ฝึกประโยคที่เลือกออกมาจากบทสนทนา
2. พูดเลียนแบบบทสนทนา ให้ถูกต้องตามเสียงเน้นหนัก เสียงต่อเนือง ออกเสียงพยัญชนะ และสระในพยางค์ต่อกัน รวมทั้งฝึกจังหวะ และ สำเนียงสูงต่ำในประโยคด้วย
3. ท่องจำบทสนทนา ครูอาจจะช่วยได้โดยการเขียนบทสนทนาดลงบนกระดานให้นักเรียนอ่านทั้งตอน แล้วครูค่อย ๆ ลบคำออกทีละคำบ้าง 2 คำบ้าง ให้นักเรียนเติมให้ถูก คราวต่อไปลบคำออกมากขึ้น จนในที่สุดให้นักเรียนพูดปากเปล่าโดยไม่มีคำอยู่บนกระดานเลย
4. ให้นักเรียนทีละ 2 คน เลือกบทว่าใครจะเป็นคนไหน ออกมาพูดหน้าชั้น อาจจะทำการประกอบด้วย
5. ให้นักเรียนเรียบเรียงบทสนทนาใหม่

จากขั้นตอนการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร สามารถสรุปขั้นตอนที่สำคัญ คือ การบอกวัตถุประสงค์ของบทสนทนาที่ครูนำเสนอว่าบทสนทนาที่จะเรียนนั้นมีความสำคัญและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง โดยที่นักเรียนจะเรียนโครงสร้างทางภาษา คำศัพท์ และวัฒนธรรมของภาษาจากบทสนทนานั้น นอกเหนือจากที่ครูนำเสนอบทสนทนา การฝึกฝนให้นักเรียนเกิดความคล่องแคล่วในบทสนทนานั้น ก็เป็นเรื่องที่จำเป็น กิจกรรมที่ครูสามารถจัดให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกพูดมาก ๆ ได้แก่ การอภิปราย การรายงานหน้าชั้น การฝึกสนทนาเป็นคู่ ฉะนั้นการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถพูดเพื่อสื่อความหมายได้นั้นจะต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนบทเรียนให้มากที่สุด ทั้งนี้ครูต้องพยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งคล้ายกับสถานการณ์จริง เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ โดยที่มิใช่เป็นเพียงการใช้รูปแบบภาษาที่ถูกต้อง แต่จะต้องรู้ว่ารูปแบบภาษานั้นเหมาะสมที่จะใช้เมื่อไร อย่างไร และกับใครในสังคมนั้น ๆ

สุमितรา อังวัฒนกุล (2535) ได้เสนอขั้นตอนวิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ดังนี้

1. **ขั้นเสนอเนื้อหา (Presentation or Introducing New Language)**
ผู้สอนนำเข้าสู่เนื้อหา (Lead-in) โดยขั้นเริ่มแรกนี้ผู้สอนเสนอปริบทหรือ

สถานการณ์แก่ผู้เรียนก่อนโดยอาจใช้รูปภาพ การเล่าเรื่องให้ฟัง ฯลฯ จากนั้นจึงเสนอเนื้อหาทางภาษาแก่ผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนฟังหรืออ่าน

2. ขั้นการฝึก (Practice/Controlled Practice)

ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาที่เพิ่งเรียนรู้ใหม่ในลักษณะการฝึกแบบควบคุม (Controlled Practice) โดยมีผู้สอนเป็นผู้นำในการฝึก โดยทั่วไปการฝึกในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบของภาษาได้จึงเน้นที่ความถูกต้องของภาษาเป็นหลัก แต่ก็มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และวิธีการใช้รูปแบบภาษานั้นด้วยเช่นกัน การฝึกแบบควบคุมนี้ ในขั้นเริ่มแรกมักใช้วิธีฝึกแบบกลไก (Mechanical Drill) หรือบางครั้งเรียกว่าการฝึกซ้ำ ๆ คือการให้นักเรียนฝึกซ้ำ ๆ ตามตัวอย่าง จนกระทั่งสามารถจดจำรูปแบบภาษานั้นได้ ในการฝึกการฟังอาจให้ผู้เรียนฟังจากเทปหรือจากผู้สอนประมาณ 1-3 ครั้ง จากนั้นให้ผู้เรียนฝึกพูดหรือออกเสียงพร้อมกันตามตัวอย่าง หลังจากฝึกพร้อมกันแล้วผู้สอนสุ่มผู้เรียนให้ฝึกทีละคน

3. ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production/Free practice)

วิธีการฝึกในขั้นนี้มักฝึกในรูปของการทำกิจกรรมแบบต่าง ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มหรือจัดการขั้นเริ่มต้นของกิจกรรมให้ เช่น อธิบายวิธีทำกิจกรรม จัดกลุ่มผู้เรียน หลังจากนั้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเองทั้งหมด

จากขั้นตอนการสอนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ปรับขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษ ทักษะการฟังและการพูดให้เหมาะสมกับนักเรียน ดังมีขั้นตอนการสอน ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมก่อนการฟัง - พูด

- 1.1 ครูบอกจุดประสงค์ของการฟัง-พูดแต่ละบทเรียนก่อน
- 1.2 ครูสอนความหมายของคำศัพท์และประโยคจากเนื้อหาโดยใช้รูปภาพ

ท่าทางหรือสื่อของจริงประกอบการสอน

- 1.3 ครูให้นักเรียนฝึกอ่านคำศัพท์ และประโยคต่าง ๆ

2. กิจกรรมขณะฟัง - พูด

- 2.1 ครูใช้รูปภาพหรือสื่ออื่น ๆ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหาในบทสนทนา
- 2.2 ครูแจกบทเรียนเพื่อให้นักเรียนฝึกฟังบทสนทนาในบทเรียนจากเทป

นักเรียนฟังบทสนทนาจากเทป 1-2 รอบ หลังจากนั้นนักเรียนทำแบบฝึกการฟังจากบทสนทนา

2.3 นักเรียนฝึกสนทนากันตามตัวอย่างในบทเรียน

3. กิจกรรมหลังการฝึกฟัง - พูด

นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มที่เป็นกิจกรรมฟัง-พูดตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ครูกำหนดให้โดยอาศัยพื้นฐานด้านคำศัพท์และโครงสร้างประโยคที่นักเรียนเรียนแล้ว เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง-พูดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการจัดกิจกรรมการสอนทักษะการฟัง-พูดเพื่อการสื่อสาร

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะฟัง-พูด ซึ่งนอกจากผู้สอนจะเตรียมผู้เรียนในลักษณะที่เป็นการยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน (group-centered approach) โดยการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มใหญ่-กลุ่มย่อย และเป็นคู่ ๆ แล้ว เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการฝึกทักษะฟัง-พูด ผู้สอนควรจัดกิจกรรมออกเป็น 4 ระยะ คือ

1. กิจกรรมก่อนการสนทนา (pre-conversation activities)
2. การสนทนาโดยการกำหนดขอบข่ายให้หมด (controlled conversation)
3. การสนทนาโดยการกำหนดขอบข่ายให้ครึ่งหนึ่ง (semi-controlled conversation)
4. การสนทนาโดยเสรี (free conversation)

1. กิจกรรมก่อนการสนทนา เป็นการเตรียมผู้เรียนโดยการสร้างความสนใจ ทบทวน โดยการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ เข้าช่วย ตัวอย่างกิจกรรม ได้แก่

1.1 ให้ความรู้ทางศัพท์และโครงสร้างใหม่ที่นำมาใช้ในบริบทที่มีความหมายในบทสนทนาเพื่อให้ผู้เรียนพร้อม จะฝึกทักษะฟัง-พูดอย่างราบรื่นในภายหลัง

1.2 การให้ความรู้ทางด้านกรอออกเสียงคำศัพท์และโครงสร้างที่จำเป็นในการฝึกทักษะฟัง-พูด ซึ่งอาจทำได้โดยนำเข้าบริบทและฝึกก่อนการสนทนาจริง ตัวอย่าง เช่น

I worked in a post office.

What about you?

1.3 การฟังวลีหรือประโยคในอัตราเร็วปกติอย่างเป็นธรรมชาติ

1.4 ให้ฟังบทสนทนาตามทิศทางไปสถานีรถเมล์ของชาวต่างประเทศ

แล้วให้บอกว่าชาวต่างประเทศกล่าวคำขอโทษหรือขอความช่วยเหลือให้บอกทิศทาง

1.5 การฟังบทสนทนา เช่น

Man : Hello.

Woman: Hello. May I speak to Jim?

Man : I'm afraid (you have the) wrong number.

Woman: (Isn't this) 278-2001?

Man : No, (this is) 278-2010.

1.6 การจับคู่สนทนา โดยเลือกข้อความที่เหมาะสม ตัวอย่าง

Customer

This is chocolate ripple ice cream, Thank you.

Isn't it?

or

That's right. Do you like it?

Yeah, but can I try French vanilla? Sure. Here's some.

1.7 การเลือกคำตอบในบทสนทนาให้เหมาะสม ตัวอย่างเช่น

A : Would you like something else to drink?

B : _____

a) Sure. I'll have a sandwich.

b) Sure. I'll take some Coke.

c) Sure. I'll take something.

1.8 การให้ข้อมูลในส่วนที่ผู้ร่วมสนทนาไม่มี (dyads) ตัวอย่างเช่น

Bill always _____ the dishes.

She _____ a lot of mistakes on the exam.

2. การสนทนาโดยกำหนดขอบข่ายให้หมด โดยให้ผู้เรียนฝึกสนทนาโต้ตอบเป็นกลุ่ม หรือเป็นคู่ ๆ หลังการฝึกฟัง ตัวอย่างเช่น

Hello, Bancha. Did you have a nice holiday?

Yes, I did. What about you?

I worked in an office.

What was your job?

I answered the phone.

3. การสนทนาโดยการกำหนดขอบข่ายให้ครึ่งหนึ่ง โดยให้ผู้เรียนเลือกคำถามตาม-ตอบ ในบทสนทนาที่ไม่สมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น

-a-

a bank

a restaurant

a garage

a book shop

-b-

counted money

was a waiter

washed cars

sold books

Did you have a nice holiday, Udom?

Yes, I did. I _____ -a- _____.

What did you do?

I _____ -b- _____.

3.1 ให้ผู้เรียนถามคำถามและเลือกตอบคำถามจากที่กำหนดให้และยังให้อิสระในการตอบคำถามเองด้วย ตัวอย่างเช่น

A: (Ask B if she/he gets angry often.)

B: 1. Yes. Especially when I'm tired/busy/sick.

2. Now and then I do.

3. _____

3.2 ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติโดยผู้สอนให้สถานการณ์เกี่ยวกับการโทรศัพท์ ถ้าผู้เรียนคนใดพร้อมให้เป็นนักเรียนคนที่ 1 และ 2 ถ้าไม่พร้อมให้ใช้คำถามที่เตรียมไว้

Student #1 : You are working in the travel agency and you have the following information available.

Place to go : Chiangmai, Songkla, Khonkaen.

Departure : Friday 8.00 a.m., 9.00 a.m., 10.00 a.m.

Arrival : Sunday 9.00 p.m., 9.30 p.m., 10.00 p.m.

Ticket prices : 3000 baht, 2500 baht.

Student #2 : Call at the travel agency and ask

1. if there is a tour to Chiangmai;
2. what the departure schedule is;
3. what the arrival schedule is.

คำถาม

1. Can you please tell me if there is a tour to Chiangmai on Friday at 8.00 a.m.?
2. Did you say eight o'clock?

3.3 ให้ผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับจังหวัด 2 จังหวัดที่ผู้เรียนรู้จักโดยให้ศัพท์ โครงสร้างที่จำเป็นต้องใช้ หรือให้คำถามเพื่อนอภิปราย ตัวอย่างเช่น

Talk about two cities you know. Talk about the streets : quiet, safe, clean, wide, busy...?

4. การสนทนาโดยเสรี คือการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสสนทนา ได้ตอบกันเองอย่างอิสระโดยผู้เรียนเลือกใช้ศัพท์ และโครงสร้างเองตามความเหมาะสมแล้ว แสดงบทบาทสมมติแก้ปัญหา หรืออภิปราย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

4.1 ให้สนทนากับเพื่อนเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในเรื่องทิศทาง ตัวอย่างเช่น

Bancha sees a foreign visitor looking at a map. He goes over to him to ask if he can help. The visitor wants to go to the bus station. Bancha helps him. The bus station is around the corner.

The visitor thanks Bancha for his help.

4.2 ให้ฟังการสนทนาระหว่างบุคคลสองคนเกี่ยวกับการนัดหมายตกลงในตารางเวลาแล้วให้จับคู่พูดกับเพื่อนว่าบุคคลทั้งสองว่างและไม่ว่างวันใด เวลาใด ตัวอย่างเช่น

Listen to Bill Adams and Jack Collins about their future arrangement and predictions then you talk to your friends about their plans for the week.

4.3 ให้ผู้เรียนใช้การแก้ปัญหาโดยให้หัวข้อตามจุดมุ่งหมายที่จะสื่อสาร เช่น การให้เหตุผลในการโฆษณาสินค้า ตัวอย่างเช่น

You work in a watchmaker's shop. There is one watch you want very much to sell as you would get money from the owner of the shop if you can sell it. A foreigner comes in. Try to sell it to him. The foreigner, however, likes another watch. Tell him why you think the one you want to sell is better.

4.4 ให้ผู้เรียนอภิปรายอย่างเสรี โดยให้ประเด็นอภิปราย ทั้งนี้การอภิปรายอย่างเสรีเป็นกิจกรรมสำหรับผู้เรียนที่อยู่ในระดับที่สูงขึ้น ตัวอย่างเช่น

Do you think men and women are equal?

Why or why not?

การเริ่มให้ปัจจัยป้อนทางภาษาที่เป็นที่เข้าใจให้แก่ผู้เรียน เป็นสิ่งแรกในการฝึกทักษะการฟังของผู้เรียน ซึ่งอาจเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และวัยของผู้เรียน ในการฝึกการฟังต้องใช้เวลาพอสมควรจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจมากพอ และพร้อมที่จะพูดได้ในระยะต่อมา การใช้สื่อทัศนูปกรณ์เข้าช่วย เช่น วิดีโอ เทปเสียง รูปภาพ สไลด์ จะช่วยให้ผู้เรียนฟังได้อย่างเข้าใจมากขึ้นและจะเป็นประโยชน์ในการพูดต่อมา ในการฝึกพูดอาจจะกระทำเป็นขั้นตอนจากง่ายไปยาก คือจากการฝึกพูดรูปแบบประโยคง่าย ๆ การซักถามหรือตอบคำถามง่าย ๆ โดยมีการชี้แนะจากผู้สอนจากผู้เรียนหรือสื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจมากขึ้นเช่นเดียวกัน

วิธีการวัดและประเมินผลทักษะการฟัง - พูดเพื่อการสื่อสาร

การวัดและประเมินผลทักษะการฟัง-พูดนั้นถือว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งของการเรียนการสอนเพื่อที่จะตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งครูสามารถเลือกรูปแบบต่าง ๆ ของการวัดผลให้ตรงกับจุดประสงค์ในการเรียนการสอน ระดับของผู้เรียน โดยการทดสอบอาจจะเริ่มจากง่ายไปหายาก และจากที่การวัดผลนั้นมีความสำคัญ นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะวิธีการวัดผลและประเมินผลทักษะการฟัง-พูด ดังนี้

วิธีการวัดและประเมินผลทักษะการฟังเพื่อการสื่อสาร

ฮีทตัน (Heaton, 1975) ได้แบ่งวิธีการวัดและประเมินผลทักษะการฟังภาษาอังกฤษออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทดสอบความสามารถในการจำแนกหน่วยเสียง การฟังเสียงเน้นหนักในคำ และระดับเสียงสูงต่ำในประโยค (tests of phoneme discrimination and sensibility to stress and intonation) โดยการแบ่งการสอบออกเป็น

1.1 การทดสอบความสามารถในการจำแนกเสียง มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังสามารถจำแนกเสียงที่ได้ยินว่า ต่างกันหรือเหมือนกัน ทั้งในระดับคำและระดับประโยค ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- 1.1.1 ให้บอกได้ว่าคำหรือข้อความที่ได้ยินนั้นเหมือนหรือต่างกัน
- 1.1.2 ให้เลือกคำหรือข้อความที่เหมือนกับคำหรือข้อความที่ได้ยิน
- 1.1.3 ให้จับคู่หรือข้อความที่ได้ยินกับรูปภาพที่กำหนดได้
- 1.1.4 ให้เลือกข้อความจากตัวเลือกที่มีความหมายตรงกับข้อความ

ที่ได้ยิน

1.2 การทดสอบการฟังเสียงเน้นหนักในคำและระดับเสียงสูงต่ำในประโยค (test of stress and intonation) มีลักษณะดังนี้

- 1.2.1 ให้เลือกคำที่เน้นเสียงหนักที่สุดในประโยค
- 1.2.2 ให้เลือกระดับเสียงสูงต่ำของคำที่ได้ยิน
- 1.2.3 ให้เลือกข้อความที่อธิบายข้อความที่ได้ยินเมื่อทดสอบความ

เข้าใจข้อความที่ได้ยิน

2. การทดสอบความเข้าใจในการฟัง มีลักษณะดังนี้

2.1 ให้ฟังโดยมีรูปภาพ แผนที่ หรือแผนภูมิประกอบ เช่น

ให้พิจารณารูปภาพที่กำหนดให้กับข้อความที่ได้ยินว่าตรงกันหรือไม่ ถ้าตรงกันให้เขียน T ถ้าไม่ตรงให้เขียน F

ให้เลือกข้อความแล้วเลือกรูปภาพที่ตรงกับข้อความที่ได้ยินจากภาพที่ให้มาหลาย ๆ ภาพหรือ หลาย ๆ ชุด

ให้เลือกอักษรที่กำกับแผนภูมิที่กำหนดให้ตรงกับข้อความที่ได้ยิน

2.2 ทดสอบความเข้าใจการฟัง ระดับประโยคที่เป็นข้อความและบทสนทนา

2.3 ทดสอบความเข้าใจบทสนทนาและคำบรรยาย ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องการ

สำหรับผู้เรียนระดับกลางและระดับสูง

วราสนา ไกวิทยา (2525) ได้เสนอวิธีการวัดและประเมินผลทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ได้แก่

1. คุรออกคำสั่ง นักเรียนฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ
2. นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ ในสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ฟัง
3. นักเรียนเขียนตามคำบอก
4. นักเรียนสรุปสิ่งที่ฟัง เป็นภาษาไทย
5. นักเรียนฟังและตอบแบบทดสอบประเภทต่าง ๆ ได้แก่

5.1 พุดหรือเขียนตอบสั้น ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ได้ฟัง

5.2 ตอบแบบทดสอบปรนัย คือ แบบถูก-ผิด แบบจับคู่ แบบเลือกตอบและแบบเติมคำ

5.3 ตอบแบบทดสอบอัตนัย เช่น การเขียนเรียงความ ย่อความเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ฟัง

5.4 ตอบแบบทดสอบแบบโคลซ

จากที่กล่าวมาข้างต้นการทดสอบทักษะการฟัง สามารถทดสอบได้หลายลักษณะตั้งแต่การฟังเพื่อจำแนกหน่วยเสียง ระดับสูงต่ำในประโยค เสียงเน้นหนักในคำ คำศัพท์ ไปจนถึงการฟังที่จะต้องอาศัยความเข้าใจเข้าไปช่วยในการตีความ และในการทดสอบทักษะการฟังนี้สามารถนำสื่อต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการทดสอบ เพื่อให้การทดสอบนั้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ เช่น การใช้ภาพ แผนภูมิ บทสนทนา การแสดงบทบาทสมมติ คุร

สามารถนำรูปแบบการทดสอบไปประยุกต์หรือปรับใช้ให้เหมาะกับระดับชั้นของผู้เรียนเพื่อที่จะตรวจสอบความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ

วิธีการวัดและประเมินผลทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร

วาสนา ไกวิทยา (2525) ได้สรุปวิธีการทดสอบทักษะการพูด ดังนี้

1. นักเรียนพูดสนทนา เป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม
 2. นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เช่น พูดโทรศัพท์ พูดชักทาย แสดงละครสั้น ๆ
 3. นักเรียนดูภาพ แล้วพูดบรรยาย หรืออ่านข้อความแล้วเล่าหรือพูดสรุป
 4. นักเรียนพูดตามหัวข้อที่กำหนดให้
 5. นักเรียนอธิบาย บรรยาย รายงาน พูดโน้มน้าว พูดโต้แย้งและอื่น ๆ
 6. ครูบอกเรื่องราวเป็นภาษาไทยให้นักเรียนพูดเป็นภาษาอังกฤษ
 7. ครูสัมภาษณ์นักเรียน หรือให้นักเรียนจับคู่สัมภาษณ์กันเอง
 8. นักเรียนตอบแบบทดสอบโคลซ (oral cloze test) โดยฟังข้อความที่สมบูรณ์ครึ่งหนึ่งก่อน ครึ่งที่สอง ฟังข้อความนั้นแต่มีคำหรือข้อความที่ขาดหายไป นักเรียนพูดเติมคำหรือข้อความให้สมบูรณ์ลงในเทปแล้วเปรียบเทียบกับคำตอบที่ตามมา
 9. นักเรียนดูการ์ตูนเป็นชุด แล้วตอบคำถามตามแนวของ The Bilingual Syntax Measure มีคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ที่สำคัญคือ คำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดให้สมเหตุสมผล และสามารถสรุปอ้างอิง (infer) ได้จากเนื้อเรื่อง
- ฟินอคเชียโร (Finocchiaro, 1973) เสนอวิธีการทดสอบความสามารถในการพูด จากง่ายไปหายาก ดังนี้
1. ให้อ่านประโยคต่าง ๆ ที่มีความหมายแตกต่างกัน
 2. ให้อ่านเนื้อเรื่อง โคลง หรือบทสนทนาที่เคยเรียนมาแล้ว
 3. ให้พูดในบทบาทของกลุ่มสนทนาคนใดคนหนึ่ง
 4. ให้ตอบคำถามที่อาจจะมีตัวชี้แนะหรือไม่มีให้
 5. ให้ตอบคำถามข้อความที่กำหนดให้
 6. ให้อ่านออกเสียงเนื้อเรื่องที่นักเรียนมีความคุ้นเคย
 7. ให้อ่านออกเสียงเนื้อเรื่องที่นักเรียนไม่เคยเห็นหรือเรียนมาก่อน

8. ให้สร้างคำตามจากข้อความที่กำหนดให้ เช่น Ask me how I got to school this morning.

9. ให้เปลี่ยนประโยคเทียบแทนประโยคหรือข้อความที่กำหนดให้

10. ให้หาคู่สื่อสารประโยคสั้น ๆ ที่เหมือนกับเจ้าของภาษาที่ใช้กัน

11. ให้ตั้งคำตามจากเนื้อเรื่องที่กำหนดให้

12. ให้บรรยาย และพูดโต้ตอบในสถานการณ์ที่กำหนดให้ เช่น

You know it's a friend's birthday. You meet her/him on the street. What would you say? or Someone tells you his mother is ill. What would you say?

13. ให้อธิบายรูปภาพที่เห็น

14. ให้เล่าถึงกิจวัตรประจำวัน

15. ให้พูดสรุปเรื่องที่ได้อ่านหรือได้เรียนมาแล้ว

ลาโด้ (Lado, 1972) ได้แนะนำการทดสอบทักษะการพูด ดังนี้

1. ให้นักเรียนตอบคำถามหรืออธิบายรูปภาพที่กำหนดให้ โดยภาพเหล่านี้อาจจะมีคำถามหรือข้อความชี้นำประกอบอยู่ เพื่อวัดความรู้ด้านไวยากรณ์

2. ให้นักเรียนเล่าเรื่องหรืออธิบายภาพที่กำหนดให้ ภาพละ 30 วินาที เพื่อวัดความคล่องแคล่วในการพูด

3. ให้นักเรียนบรรยายภาพพูดที่กำหนดให้อย่างต่อเนื่อง เพื่อวัดการออกเสียงและความรู้ด้านคำศัพท์

บาร์ทซ์ (Bartz, 1979) ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสามารถในการพูดให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายในสิ่งที่ตนพูดหรือแสดงความคิดเห็น และได้นำเสนอวิธีวัดความสามารถในการพูดสำหรับผู้เรียนวิชาภาษาอังกฤษ ดังนี้

1. ให้พูดบรรยายสิ่งของตามลักษณะของจริงที่นักเรียนเห็น

2. ให้บรรยายสถานการณ์ต่าง ๆ ตามที่กำหนดให้

3. ให้นักเรียนอธิบายวิธีการวาดภาพวัตถุชิ้นใดชิ้นหนึ่ง แล้วให้นักเรียนคนอื่นทดลองวาดตามคำอธิบายนั้น ๆ

4. ให้นักเรียนเลือกบรรยายภาพใดภาพหนึ่งในจำนวนภาพพูดที่กำหนดให้ แล้วให้เพื่อน ๆ ทายจากข้อมูลที่นักเรียนบรรยายว่าเป็นภาพใดในภาพพูดดังกล่าว

โอเลอร์ (Oller, 1979) ได้แนะนำวิธีการทดสอบทักษะการพูดไว้ดังนี้

1. ให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องหรือข้อความตามที่กำหนด และทำการบันทึกเทปไว้เพื่อนำไปให้คะแนนการออกเสียงต่อไป

2. ให้นักเรียนฟังข้อความที่มีความยาวพอสมควรและเนื้อเรื่องไม่ยากจนเกินไป 1 ครั้ง จากนั้นการทดสอบการพูดปากเปล่าด้วยวิธีการแบบโคลซ (cloze) โดยครูอ่านข้อความเดิมที่เว้นว่างข้อความบางตอนไป แล้วให้นักเรียนพูดข้อความที่สมบูรณ์และเติมส่วนที่ขาดหายไปเหมือนกับตอนที่ได้อ่าน

3. ครูเล่าเรื่องให้นักเรียนฟังแล้วให้นักเรียนเล่าเรื่องที่ตนได้ฟังออกมาเป็นคำพูดของตนเองและครูทำการบันทึกเทปไว้เพื่อนำไปตรวจให้คะแนนต่อไป

การทดสอบทักษะการพูดนั้นส่วนใหญ่ออกมาเป็นลักษณะของการปฏิบัติจริง โดยทดสอบเป็นคู่ ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน หรือ นักเรียนกับครู เช่น การให้นักเรียนสนทนาโต้ตอบกัน ครูสัมภาษณ์นักเรียน หรือนักเรียนสัมภาษณ์กันเอง ตอบคำถามที่กำหนดให้ และการทดสอบเดี่ยว เช่น นักเรียนดูภาพแล้วบรรยาย อธิบาย อ่านประโยค เนื้อเรื่อง บรรยายสิ่งของ บรรยายสถานการณ์ต่าง ๆ สรุปความจากเรื่องที่ฟัง ครูสามารถนำรูปแบบการทดสอบมาทดสอบนักเรียนในหลาย ๆ ลักษณะทั้งง่ายและยากผสมผสานกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และวัยของผู้เรียนเพื่อตรวจสอบความสามารถในการพูดของนักเรียนแต่ละคนว่านักเรียนคนใดยังต้องฝึกฝนหรือพัฒนาทักษะการพูดมากขึ้น

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยในอดีตเน้นเฉพาะการอ่านการแปล ผู้เรียนไม่มีโอกาสที่จะใช้ทักษะการฟังการพูดเท่าที่ควร ดังนั้นวิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจึงได้มีการปรับให้เข้ากับสภาพและความต้องการของคนในสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย เพื่อที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำภาษาอังกฤษมาใช้ได้อย่างมีความหมาย จนกระทั่งในปัจจุบันแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารก็เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้น เพราะมีนักการศึกษาหลายท่านมองว่าแนวการสอนนี้สามารถที่จะพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของผู้เรียน ซึ่งเป็นทักษะการสื่อสารที่สำคัญที่สุดและสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีความหมาย แต่ก็ยังเกิดปัญหาที่ผู้เรียนยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดีเท่าที่ควร เพราะผู้เรียนไม่มีโอกาสได้พูดในสิ่งที่ตนเองสนใจอยากพูดมากนัก และเมื่ออยู่ในสถานการณ์จริงผู้เรียนจึงไม่กล้าพูดเพราะขาดความมั่นใจที่จะพูด ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์มาทดลองสอน

เพราะเห็นว่าเป็นการสอนที่ให้อิสระในการคิดและมีผู้สอนคอยสร้างความมั่นใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน จึงเชื่อว่านักเรียนสามารถนำประสบการณ์มาถ่ายทอดในการเรียนภาษาได้

ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

แนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์มีปรัชญาความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียน พลังกลุ่ม การพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน การสะท้อนความคิดความรู้สึก การสนทนาโดยอิสระ พบว่าได้รับอิทธิพลจากหลักปรัชญาของทฤษฎีใหญ่ ๆ 4 ทฤษฎี ด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม (Humanistic psychology)
2. ทฤษฎีไซโคไดนามิกส์ (Psychodynamic approach)
3. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทาง (Non-directive counseling)
4. ทฤษฎีจิตบำบัด (Psychotherapy)

1. ทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม

การเรียนการสอนภาษาที่สมบูรณ์ มิได้หมายถึง การมุ่งความสนใจไปยังสิ่งที่เป็นนามธรรม แต่จะต้องหมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีชีวิตชีวาในชั้นเรียน โดยอาศัยการร่วมมือกันของสมาชิกกลุ่ม แมคแดเนียล (McDaniel, 1981) ได้กล่าวถึงหลักความเชื่อพื้นฐาน 5 ประการของทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยมไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม ถือว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถพร้อมแล้วในตัวเองที่จะทำอะไรก็ได้ตามที่เขาสนใจ ดังนั้น เป้าหมายของการเรียนการสอนจึงต้องดำเนินไปเพื่อช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถพัฒนาพลังความสามารถของตน และทักษะระหว่างบุคคลได้อย่างเต็มที่ เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของความเป็นมนุษย์ของเขา

2. ความสัมพันธ์ต่อกันภายในกลุ่มผู้เรียน ควรจะเป็นไปในรูปแบบที่ทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ไม่มีการจัดลำดับชั้น หรือบทบาทเฉพาะให้กับผู้เรียน

3. ในการดำเนินการเรียนการสอน ครูควรจะหาช่องทางส่งเสริม และพัฒนาความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง และความเข้าใจในคุณค่าของตนเองให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

4. การลงโทษ ครูไม่ควรจะกำหนดขึ้นเอง แต่ควรจะมาจากข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่มผู้เรียน

5. เนื่องจากผู้เรียนทุกคนมีความสามารถพร้อมสรรพอยู่แล้วในตนเอง ฉะนั้นครูจึงต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนอย่างอิสระ และใช้ความสามารถในการเรียนของตนเองอย่างสร้างสรรค์ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

จากหลักความเชื่อพื้นฐานทั้ง 5 ประการดังกล่าวมาข้างต้น ได้ถูกนำเข้ามาประยุกต์ใช้กับการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อในเรื่องความสามารถที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน และการให้ความสำคัญต่อบทบาทของกลุ่มในการเรียนรู้ภาษา คาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) นักจิตวิทยาที่มีความสำคัญต่ออิทธิพลความคิดของเคอร์แรนอย่างมากได้ให้ทรรศนะในเรื่องความสามารถของผู้เรียนไว้ว่า "ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ทุกคนมีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับโลกของตน กระหายที่จะพัฒนาตนเอง และเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนมีความสามารถที่จะจำแนกแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการเรียนการสอนครูจึงควรให้อิสระแก่ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ความสามารถของเขาอย่างเต็มที่ หรือ ผู้เรียนทุกคนต้องการจะเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง การเรียนรู้ในเชิงสร้างสรรค์ด้วยตนเองนั้นย่อมสัมพันธ์กับผู้เรียนในทุกด้าน นั่นคือ องค์ประกอบทางด้านความรู้สึกและสติปัญญา การเรียนภาษาด้วยวิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนได้สามารถถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ให้แก่กันและกันได้อย่างเต็มที่ สิ่งแวดล้อมทางสังคม (social environment) เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในกระบวนการเรียนรู้ มนุษย์เรานั้นสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้จากการกระทำของตนเอง และจากความช่วยเหลือของบุคคลอื่น ดังนั้นกลุ่มผู้เรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนภาษา ทั้งนี้โดยที่ทุกคนจะต้องช่วยเหลือ ร่วมมือ และให้กำลังใจกัน นักการศึกษาส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่า ถ้าหากเราช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เขาจะเกิดความภาคภูมิใจและจะประสบความสำเร็จในชีวิตสังคมได้ดีในวันข้างหน้า (Clark and Ramsey, 1973)

ปรัชญาของทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม ได้มีอิทธิพลต่อการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์อย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้โดยพิจารณาได้จากการเน้นถึงเรื่องความสำคัญของกระบวนการกลุ่ม และความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อจะบรรลุถึงความต้องการด้านความรู้สึกของผู้เรียน องค์ประกอบทางด้านความรู้สึกเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารระหว่าง

บุคคล ผู้เรียนที่รู้สึกไม่ค่อยสบายใจในเมื่อถูกกะเกณฑ์มาให้กระทำสิ่งที่กำหนด มักจะเกิดความลังเลใจที่จะเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดของตน กล่าวคือ ไม่เพียงแต่จะพยายามปกป้องตนเอง แต่ยังไม่ยอมเผยความนึกคิดใด ๆ ของตนออกมา นั่นคือ การเรียนรู้ภาษาที่สมบูรณ์มีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นการสื่อสารความคิด อารมณ์ และการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม (Rivers, 1982) และการเรียนเป็นกลุ่มนั้น มีเป้าหมายที่สำคัญก็คือ ต้องการให้ผู้เรียนแต่ละคนได้มีโอกาสที่จะเชื่อมโยงความรู้ความคิดของเขากับสมาชิกในกลุ่มอย่างมีความหมาย จากการศึกษาที่วิเคราะห์ความคิดความรู้สึกแก่กันและกัน ทุกคนจะเกิดความเข้าใจ และเกิดการซึมซาบในความคิดของกันและกัน ผู้เรียนเป็นผู้สอน และผู้เรียนเรียนรู้เอง นอกจากนี้การเรียนเป็นกลุ่มยังมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็นต่อกันได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนเป็นการพัฒนาการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน (mutual respect) ได้ฝึกการฟัง และการรับรู้ที่ไวต่อความรู้สึกของเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่ม (Stevick, 1976)

2. ทฤษฎีไฮโคโคนามิกส์

ทฤษฎีไฮโคโคนามิกส์ เน้นในเรื่องการพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน (whole person) ในการเรียนการสอน ดังนั้น วิธีการดังกล่าวนี้จึงไม่เป็นเพียงแต่จะคำนึงถึงจิตใจของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังสนใจในเรื่องความรู้สึก เจตคติ ความสนใจ ความกลัว ความรู้สึกไม่มั่นใจ ความขัดแย้ง ความตึงเครียด การสอนภาษาจึงจะต้องเน้นองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาควบคู่ไปกับองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกนั่นเอง การสอนภาษาที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นการเรียนแบบช่วยเหลือกัน (supportive learning) มีการสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มสังคม (Varela, 1978)

จากความคิดในเรื่องการเรียนรู้คือ การเข้าถึงความคิดความรู้สึกในส่วนของลิขของบุคคลในทุก ๆ ด้านนี้ ได้มีอิทธิพลสำคัญต่อการเรียนการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นอย่างมาก กล่าวคือ แทนที่ผู้สอนจะมุ่งส่งเสริมผู้เรียนเฉพาะทางด้านสติปัญญาเท่านั้นก็หันมาสนใจพัฒนาความรู้สึก ความสนใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของผู้เรียน เอสโคบาร์ (Escobar, 1979) กล่าวว่า การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์มีปรัชญาพื้นฐานอยู่ที่การเข้าถึงอารมณ์ และความรู้สึกของผู้เรียนอย่างลึกซึ้งในทุก ๆ ด้าน ได้แก่

1. สนใจว่ามีอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับร่างกายทั้งหมดของผู้เรียน

2. สนใจว่าอะไรคือเป้าหมายหลักของผู้เรียน อะไรคือความมุ่งมั่น และอะไรคือคุณค่าของผู้เรียน
3. สนใจในเรื่องคุณค่า ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวปรัชญาของการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
4. สนใจว่ามีอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการต่อต้านขึ้นภายในจิตใจของผู้เรียน
5. สนใจว่ามิอะไรบ้างที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ จะได้หาทางแก้ไขให้ดีขึ้น
6. สนใจว่าบรรยากาศในชั้นเรียนเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการผ่อนคลายหรือไม่
7. สนใจว่ามโนทัศน์เกี่ยวกับตนเอง ต่อการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนเป็นอย่างไร

3. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทาง

วิธีการให้คำปรึกษา(counseling) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดของการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ ดังจะเห็นได้จากการให้ผู้สอนมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางภาษาที่จะต้องมีความเห็นอกเห็นใจ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้เรียน มีความจริงใจ มีอารมณ์มั่นคง และมีความรู้สึกไวต่อความต้องการของผู้เรียน (Ohlson, 1970) และความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนเปรียบเสมือนกับผู้มาขอรับคำปรึกษาในกระบวนการให้คำปรึกษา โดยเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนเข้ามาเรียนภาษาด้วยความวิตกกังวล ขลาดกลัว ต้องการความเข้าใจจากผู้สอน ดังนั้น ถ้าหากเราเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการเรียนภาษาอย่างกระตือรือร้น สร้างสรรค์ และเป็นกันเอง ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ภาษาขึ้น ผู้สอนจะต้องไม่เข้าไปก้าวก่ายสิทธิเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมของผู้เรียน ปล่อยให้ผู้เรียนได้ระบายความคิดความรู้สึกของเขาให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งนี้เพราะ การเรียนภาษาเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ ผู้สอนควรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกคิดเอง กระทำเอง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาด้วย (Forum Staff, 1974)

การเรียนภาษาเป็นเรื่องของการสร้างความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจกัน กล่าวคือ ผู้สอนจะต้อง เห็นและได้ยิน (see and hear) ผู้เรียนในฐานะที่เขาเป็นอยู่ โดยไม่โต้ตอบหรือกดขี่ควบคุม แต่จะต้องเชื่อ (believe) ว่าผู้เรียนมีความต้องการ และมีความ

สามารถที่จะกระทำหรือเปิดเผยสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในความคิดของเขาออกมาได้ และจะต้องปล่อยให้เขา พูดและแสดงออก (speak and act) ตามที่เขามองเห็นและเชื่อให้เหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์นั้น ๆ (Stevick, 1980)

4. ทฤษฎีจิตบำบัด

หลักการที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มบุคคล เพื่อลดความวิตกกังวล พัฒนาความสุข และสภาพความเป็นมนุษย์ของบุคคล แอคเคอแมน (Ackerman, 1958) กล่าวว่า ทฤษฎีจิตบำบัดมีความสนใจในเรื่องสำคัญ 3 เรื่อง คือ

1. สนใจลักษณะโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มคน
2. สนใจกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ของปัจเจกบุคคลต่อกลุ่ม
3. สนใจกระบวนการภายในจิตใจของบุคคล

ทฤษฎีจิตบำบัดเชื่อว่า เมื่อคนเรามีปัญหา มักจะต้องการที่จะระบายออก หรือพูดคุยกับบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด เพื่อจะได้ปลดปล่อยจิตใจ จิตบำบัดเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของสังคม ในการระบายความคิดความรู้สึกซึ่งกันและกัน โดยใช้การสนทนาอย่างอิสระ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ยึดหลักการของทฤษฎีจิตบำบัดในเรื่อง การสนทนาโดยอิสระ เป็นกลวิธีในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนภาษา วิธีการดังกล่าวนี้จะให้อิสระผู้เรียนได้ระบายความคิด ความรู้สึกของคนแก่สมาชิกในกลุ่ม ข้อแตกต่างนั้นก็คือ เป็นการพูดคุยโดยมีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ภาษาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องหลักการสนองตอบความต้องการของผู้เรียน

เคอร์รานถือว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญรองลงมาจากการพัฒนาความเข้าใจในตนเองอย่างลึกซึ้ง ภาษาเป็นแต่เพียงพาหนะที่นำไปสู่ประสบการณ์การเรียนรู้เท่านั้น พลังกลุ่มจะเป็นสื่อที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ไปในแนวเดียวกัน ลดการเรียนแบบเฉื่อยชา (passive learning) และการต้องพึ่งพาอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นตลอดเวลา วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นอิสระจากความววน (vicious circle) ที่ผู้เรียนไม่สามารถแสดงออกถึงความสามารถในการเรียนรู้ได้เอง จนกว่าจะสามารถหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดทางการใช้ภาษาได้ ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ การเรียนการสอนภาษาขึ้นอยู่กับความต้องการและการสนใจของผู้เรียน ให้การเรียนภาษาเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มผู้เรียน

อย่างแท้จริง (Ingram, 1980)

ระดับขั้นพัฒนาการทางภาษาของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

จุดมุ่งหมายของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์นี้ ต้องการให้ผู้เรียนใช้ภาษาที่เรียน ติดต่อสื่อสารได้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและมีอิสระในการคิด มีความรับผิดชอบต่อการเรียน บทบาทของผู้สอนจึงเป็นผู้ให้คำปรึกษา แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่ต้องสอน ผู้สอนจะต้องเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้เรียนนำหลักจิตวิทยามาสสนับสนุนให้ผู้เรียนต่อสู้ที่จะเอาชนะภาษาใหม่ที่เรียนให้ได้ ผู้เรียนในฐานะที่เป็นผู้รับคำปรึกษาจะมีความรู้สึกอิสระจากผู้สอนมาก และความรู้สึกอิสระนี้จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีการแจกแจงระดับขั้นพัฒนาการของความเป็นอิสระได้ 5 ระดับดังนี้ (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2535)

1. ระดับเริ่มต้น (Embryonic) ซึ่งเป็นขั้นที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนมาก ในขั้นนี้ผู้เรียนจะพูดคุยหรือสื่อความคิดเป็นภาษาไทย และต้องการให้ผู้สอนแปลประโยคที่ต้องการสื่อเป็นภาษาอังกฤษ
2. ระดับที่แสดงออกได้ (Self-assertion) ผู้เรียนเริ่มแสดงความสามารถโดยพูดคุยกันเป็นภาษาอังกฤษได้บ้าง ซึ่งผู้สอนจะช่วยเฉพาะเมื่อผู้เรียนติดขัดและขอให้ช่วย
3. ระดับที่ไม่ต้องการความช่วยเหลือ (Separate Existence or Birth) ผู้เรียนจะพูดคุยกันโดยอิสระมากขึ้นไม่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนแล้ว ผู้สอนต้องพยายามแยกตัวออกมา
4. ระดับเปลี่ยนบทบาท (Role Reversal) ผู้เรียนมีความมั่นใจมากขึ้น แต่ต้องการใช้ภาษาให้สละสลวยในตอนนี่จึงต้องการให้ผู้สอนแก้ไขคำพูด
5. ระดับที่เป็นอิสระ (Independence/Enrichment) ผู้เรียนรู้จักกฎเกณฑ์ต่างๆ และสามารถใช้ภาษาได้อย่างอิสระ ในขั้นนี้ผู้เรียนอาจสอนผู้อื่นที่มีความสามารถด้อยกว่า แต่ขณะเดียวกันยังคงต้องการการชี้แนะจากผู้สอน

พัฒนาการการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนนั้นแบ่งออกเป็น 5 ระดับโดยพัฒนาการแต่ละระดับนั้นจะเป็นไปตามลำดับจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ด้วยถึงแม้ผู้เรียนจะอยู่ในวัยเดียวกัน เริ่มแรกนั้นพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนที่เริ่มเรียนภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สองจะเริ่มต้นในระดับที่เหมือนกันคือต้องอาศัยความช่วยเหลือ

ทางภาษาจากครูผู้สอน แล้วถ้าผู้เรียนเกิดความสนใจทางด้านภาษา ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนคนนั้นก็พัฒนาไปได้เร็ว คืออาจจะต้องการความช่วยเหลือจากครูผู้สอนน้อยลง หรือเฉพาะเวลาที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้นผู้เรียนที่มีพัฒนาการทางภาษาที่ไปเร็วกว่าผู้เรียนคนอื่น ๆ ในห้องเรียน ผู้เรียนคนนั้นก็จะเป็นผู้ช่วยเหลือเพื่อนแทนครูผู้สอนได้ ฉะนั้นพัฒนาการในแต่ละชั้นของผู้เรียนแต่ละคนจึงใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน หรือผู้เรียนบางคนอาจมีพัฒนาการทางภาษาได้เพียงชั้น 2-3 เท่านั้น ขึ้นอยู่กับ การฝึกฝนและความเอาใจใส่ในการเรียนภาษาของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ความรู้ทางด้านคำศัพท์และโครงสร้างทางภาษามีจำกัด ฉะนั้นนักเรียนระดับประถมศึกษาจึงต้องการความช่วยเหลือทางภาษามาก จึงสามารถเรียนอยู่ในขั้นพัฒนาการทางภาษาระดับที่ 1 คือระดับเริ่มต้น (Embryonic) เท่านั้น กล่าวคือ นักเรียนต้องการความช่วยเหลือทางด้านภาษาจากครูผู้สอนเป็นอย่างมาก การเริ่มต้นการสนทนาจะสื่อความคิดออกมาเป็นภาษาไทยก่อน แล้วครูผู้สอนก็เรียบเรียงเป็นภาษาอังกฤษ ในระดับนี้นักเรียนจะตัดสินใจว่าเขาต้องการพูดอะไร และต้องการความมั่นใจจากครูผู้สอนเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนวิธีนี้ ครูผู้สอนจึงต้องให้บรรยากาศในการเรียนภาษาเป็นกันเอง เพื่อให้พัฒนาการทางภาษาของนักเรียนพัฒนาไปสู่ระดับต่อไป แต่ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่จะนำพาให้นักเรียนไปสู่พัฒนาการที่ระดับสูงขึ้นไปนั้นคือการที่นักเรียนได้สัมผัสประสบการณ์ทางภาษาทั้งในด้านของคำศัพท์และโครงสร้างทางภาษาให้มากขึ้น จาก การวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่าถ้าเรื่องที่นักเรียนเคยเรียนมาแล้ว นักเรียนก็จะสามารถใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนภาษาอย่างไม่ต่อต้านและเกิดพัฒนาการทางภาษา คือ 1.ความมั่นคง 2.การได้แสดงออก ผู้เรียนได้คิดบทสนทนาของตนเอง 3. ความตั้งใจเพราะจะมุ่งความสนใจไปที่การเรียนในแต่ละครั้ง 4. การพิจารณาไตร่ตรอง ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้หยุดคิดและพิจารณาถึงสิ่งที่กำลังได้รับ 5. ความสามารถที่จะจำได้ เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในตัวเองและ 6. การจำแนกแยกแยะความแตกต่างของรูปแบบต่างๆในภาษาที่เรียน

ขั้นตอนการสอนของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

Learning เป็นภาษาไทยว่า วิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ และสรุปขั้นตอนการสอนของ
แนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์มีดังนี้

1. ให้ผู้เรียนนั่งกันเป็นวงกลม โดยมีไมโครโฟนและเครื่องบันทึกเสียงอยู่ตรง
กลางเพื่อใช้บันทึกสิ่งที่ผู้เรียนจะสนทนากันลงไป บางครั้งผู้สอนอาจให้ผู้เรียนแนะนำตัวก่อน
โดยผู้เรียนผู้นั้นอาจปรึกษากับเพื่อนโดยใช้ภาษาแม่ที่ตนถนัดก็ได้ เมื่อผู้เรียนเริ่มสนทนากัน
โดยใช้ภาษาแม่ซึ่งทุกคนในกลุ่มฟังแล้วเข้าใจได้ ผู้สอนก็จะถ่ายทอดคำพูดนั้นโดยแปลออกมา
เป็นภาษาเป้าหมายที่ต้องการสอน อาจแปลคำต่อคำหรือเป็นวลีก็ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถ
ของผู้เรียนว่าสามารถจดจำสิ่งที่ผู้สอนพูดแค่ไหน ผู้เรียนพูดภาษาเป้าหมายตามที่คุณสอนแปล
ให้จนครบประโยคโดยพูดใส่ไมโครโฟนบันทึกเสียงเอาไว้ ผู้เรียนจะสนทนากันในกลุ่มไป
เรื่อย ๆ ผู้สอนจะคอยช่วยอยู่ข้าง ๆ

2. เมื่อหมดเวลาที่กำหนดให้สนทนากัน ผู้เรียนก็จะได้ฟังเทปที่บันทึกเสียงไว้
ทำให้ผู้เรียนรู้ว่าสิ่งที่ตนพูดไปนั้นเป็นอย่างไร ผู้เรียนศึกษาบทสนทนาที่ผู้สอนจะถอดเทปออก
มาที่ละประโยค เขียนภาษาแม่กำกับไว้ด้วยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น อธิบายคำศัพท์ต่าง ๆ
และรูปประโยคให้ผู้เรียนฟัง จะเห็นได้ว่าผู้สอนใช้บทสนทนานั้นเป็นเนื้อหาที่จะสอนผู้เรียน

3. แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ ให้ผู้เรียนช่วยกันสร้างประโยคใหม่ ๆ ขึ้น โดย
อาศัยคำศัพท์จากบทสนทนาในตอนต้น ผู้สอนก็จะช่วยแก้ไขให้ถ้ามีที่ผิด หลังจากนั้นอ่าน
ประโยคที่กลุ่มของตนแต่งให้กลุ่มอื่นฟัง

4. ให้ผู้เรียนพูดคุยเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับ ผู้สอนอาจนำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น
การให้ผู้เรียนอ่านบทสนทนา หรือนำรูปภาพมาช่วยในการฝึกให้ผู้เรียนถามตอบเกี่ยวกับรูป
ภาพนั้นก็ได้

เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (2531) ได้สรุปขั้นตอนการสอนของแนวการสอนแบบกลุ่ม
สัมพันธ์มีดังนี้

1. ผู้สอนทักทายอย่างเป็นกันเองไม่เป็นพิธีการ และแนะนำตัวผู้สอน (ในช่วง
แรก)
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายของการเรียนในวิชานั้น
3. ผู้สอนสนทนากับผู้เรียนโดยใช้ภาษาเป้าหมาย
4. จัดกลุ่มให้ผู้เรียนทุกคนมองเห็นหน้ากันได้ ใช้ไมโครโฟน หรือเครื่องบันทึก
เสียงเข้าช่วยเป็นอุปกรณ์ประกอบการสอน

5. ให้ผู้สอนยืนอยู่ข้างหลังผู้เรียน คอยกระซิบข้อความที่ผู้เรียนต้องการสื่อสาร
6. ให้ผู้เรียนสื่อสารโดยพูดเป็นภาษาเป้าหมาย
7. ให้ผู้เรียนพูดตามและบันทึกเสียงไว้
8. ให้ผู้เรียนแต่งข้อความ และพูดบันทึกเสียงไว้
9. ให้ผู้เรียนฟัง เสียงของตนจากเทปใหม่เป็นครั้งคราว
10. ผู้เรียนแต่ละคนพูดสื่อความหมายเป็นภาษาเป้าหมาย และคอยช่วยเหลือเพื่อน ๆ ที่ยังจำไม่ได้

จากขั้นตอนการสอนของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการสอนออกเป็น 4 ขั้นตอน

1. การอัดเทปการสนทนาของผู้เรียน

1.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่มกลุ่มละ 9 คนให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมเพื่อที่นักเรียนจะได้สนทนากันอย่างสะดวก ครูอธิบายขั้นตอนการเรียนการสอนตามวิธีให้นักเรียนได้เข้าใจ ชี้แจงเรื่องการใช้เครื่องบันทึกเสียงและไม่โครโฟน ตลอดจนการที่จะพูดคุยในหัวข้อเรื่องอะไร

1.2 นักเรียนเริ่มต้นสนทนากันเป็นภาษาไทยภายในหัวข้อเรื่องที่นักเรียนช่วยกันกำหนดขึ้นก่อนเรียน เมื่อนักเรียนพูดภาษาไทย ครูจะถอดคำพูดนั้นเป็นภาษาอังกฤษและให้นักเรียนฝึกพูดประโยคนั้นตามจนแน่ใจว่าเขาพูดได้ถูกต้องแล้ว จึงให้บันทึกประโยคภาษาอังกฤษที่นักเรียนพูดนั้นลงในเทปบันทึกเสียงที่เตรียมไว้ ต่อจากนั้นนักเรียนคนอื่น ๆ จะสนทนากันไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งหมดเวลาที่ครูกำหนด

2. การถอดบทสนทนาเป็นภาษาเขียน

2.1 เมื่อหมดเวลาที่ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสนทนากัน ครูเปิดเทปบทสนทนาให้นักเรียนทั้งห้องฟัง

2.2 ครูเปิดเทปบทสนทนาให้นักเรียนฟังอีกครั้ง โดยเปิดให้นักเรียนฟังทีละประโยค แล้วครูเขียนประโยคภาษาอังกฤษ และเขียนคำแปลเป็นภาษาไทยควบคู่กับประโยคภาษาอังกฤษลงบนกระดานดำ

3. การไต่ร่องการฟัง

3.1 ครูเปิดเทปบทสนทนาให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนออกเสียงตาม หากมีตอนใดที่นักเรียนพูดผิดหรือออกเสียงผิด ครูจะได้แก้ไขให้ถูกต้อง

3.2 ครูนำบทสนทนาที่บันทึกลงในเทปจากที่นักเรียนสนทนากันในช่วงที่
แล้ว และครูถอดบทสนทนาออกมาเป็นภาษาเขียนเรียบร้อยแล้วมาจัดทำเป็นเอกสารให้
นักเรียนเรียนในช่วงต่อไป เพื่อฝึกออกเสียงประโยคและคำศัพท์ต่าง ๆ จนคล่องโดยที่
ครูออกเสียงคำศัพท์หลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้นักเรียนออกเสียงตามได้ถูกต้อง

3.3 ครูให้นักเรียนฝึกสนทนากันเป็นคู่จากเอกสารที่ครูแจกให้นักเรียน

3.4 ครูถามนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับประโยชน์และประสบการณ์จากการ
เรียน เช่น ความสามารถในการใช้คำศัพท์และโครงสร้างทางภาษา ความฉับไวในการคิด
พูดโต้ตอบออกมาเป็นบทสนทนา อุปสรรคต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับตลอดจนแนวทางการปรับปรุง
ตนเองก่อนที่จะเรียนในหัวข้อเรื่องต่อไป

4. งานกลุ่ม

ครูให้นักเรียนนำคำศัพท์และโครงสร้างทางภาษาจากเนื้อหามาปฏิบัติ
กิจกรรมทางภาษา เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การสัมภาษณ์ ฯลฯ

บทบาทของครู ครูจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางภาษาให้แก่นักเรียน และคอยช่วย
เหลืออำนวยความสะดวก ซึ่งตรงกับเป้าหมายหลักของการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ที่มุ่งเน้นให้
นักเรียนเกิดความมั่นใจ และลดความกลัวในการเรียนภาษา บทบาทของครูที่อยู่ในฐานะ
ผู้ให้คำปรึกษานี้ไม่ได้เป็นไปในลักษณะการให้ความรู้กับนักเรียนฝ่ายเดียว แต่จะเป็นผู้รับฟัง
และตอบสนองในสิ่งที่นักเรียนต้องการถ่ายทอดคำพูดจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ นักเรียน
จะฝึกในสิ่งที่ตนเองต้องการพูดทันทีและบันทึกลงในเทปเพื่อนักเรียนจะได้เรียนสิ่งที่นักเรียน
พูดจากการบันทึกเทปในกิจกรรมขั้นต่อไป และครูต้องเตรียมตัวด้านความรู้ทางภาษาที่อยู่ใน
ขอบเขตภายใต้หัวข้อเรื่องที่นักเรียนจะเรียนแต่ละครั้ง เพราะนักเรียนจะเป็นผู้กำหนดเนื้อ
หาตามที่นักเรียนสนใจ และครูจัดทำแผนการสอนหลังจากที่ได้ข้อมูลหลังการสอนเรียบร้อย
แล้ว เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยทรวงแก้ไขและปรึกษาหารือเกี่ยว
กับอุปสรรคและปัญหาต่างๆในการเรียนการสอนแต่ละครั้งและ นำข้อมูลที่ได้ตลอดจนเทคนิค
ต่าง ๆ ไปปรับปรุงการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นในการเรียนหัวข้อใหม่ต่อ ๆ ไปจน
ครบทุกเรื่อง

บทบาทของนักเรียน นักเรียนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาที่จะเรียนตามความสนใจของ
ตนเอง นักเรียนมีอิสระในการคิดและมีโอกาสถ่ายทอดความคิดนั้นออกมาตามความรู้และ

ประสบการณ์ที่นักเรียนมี บทบาทของนักเรียนอีกด้านคือจะเป็นผู้ช่วยเหลือเพื่อนภายในกลุ่ม เมื่อเพื่อนในกลุ่มติดขัดเรื่องคำศัพท์และโครงสร้างทางภาษา และนักเรียนมีบทบาทเสมือนเป็นผู้มาขอรับคำปรึกษา เพราะฉะนั้นครูจึงต้องคำนึงถึงความคิด ความรู้สึกและจิตใจของนักเรียนในขณะที่มีการเรียนการสอน นอกจากนี้บรรยากาศในการเรียนการสอนจะเป็นไปในลักษณะไม่เร่งรัดหรือบังคับให้นักเรียนพูดออกมาถ้านักเรียนยังไม่พร้อม นักเรียนพยายามช่วยเหลือกัน กล่าวคือ กล่าวแสดงออก มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

กิจกรรมการเรียนการสอนของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

แนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ จะมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เห็นได้ชัดเจนทั้งหมด 8 กิจกรรม ดังนี้ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2531)

1. การแปล ให้ผู้เรียนจัดกลุ่มเป็นวงเล็ก ๆ โดยให้ผู้เรียนพูดเพื่อสื่อความหมายสิ่งที่ต้องการเป็นภาษาแม่ ในที่นี้คือภาษาไทย และผู้สอนจะช่วยผู้เรียนแปลเป็นภาษาเป้าหมาย ในที่นี้คือภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนพูดตาม โดยผู้เรียนนี้เตรียมข้อความที่จะพูดไว้ก่อน
2. กิจกรรมกลุ่ม ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน โดยแบ่งออกเป็นหลาย ๆ กลุ่ม เช่น การอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
3. การบันทึก ให้ผู้เรียนบันทึกบทสนทนา ซึ่งเป็นภาษาเป้าหมาย
4. การถอดข้อความ ให้ผู้เรียนถอดบทสนทนาจากเทป เพื่อนำมาฝึกวิเคราะห์รูปแบบของภาษาที่ใช้
5. การวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ และศึกษาเป้าหมายเกี่ยวกับไวยากรณ์ที่นำมาประยุกต์ใช้
6. การแสดงความคิดเห็น และการสังเกต ให้ผู้เรียนบอก และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนในชั้นเรียน
7. การฟัง ให้ผู้เรียนฟังผู้สอน และฟังผู้เรียนคนอื่น ๆ ในการพูดหรือเสนองานต่าง ๆ
8. การสนทนาแบบอิสระให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสนทนาได้อย่างอิสระกับผู้สอน และผู้เรียนคนอื่น ๆ

จากกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นกิจกรรมหลักที่ผู้สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติคือจะต้อง มีการจัดแบ่งเป็นกลุ่ม แล้วสนทนากันอย่างอิสระในหัวข้อเรื่องเดียวกันและบันทึกเสียงลงในเทป หลังจากนั้นนักเรียนก็เรียนรู้โครงสร้างทางภาษาและคำศัพท์จากบทสนทนาที่นักเรียนคิดขึ้นกันภายในกลุ่ม และผู้สอนสามารถนำกิจกรรมทางภาษาในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการฟังพูดให้ดีขึ้น

การวัดและประเมินผลทักษะการฟัง-พูดของแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

การวัดและประเมินผลทักษะการฟัง-พูดนั้นสามารถทำได้หลายวิธีซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ที่ต้องการจะวัดเพื่อจะได้บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และสามารถทราบข้อบกพร่องของนักเรียนว่าควรปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง การวัดและประเมินผลทักษะการฟัง-พูด อาจดำเนินการในระหว่างเรียนการสอน หรือหลังการสอน ตัวอย่างการวัดและประเมินผลทักษะการฟัง-พูด มีดังนี้

1. ให้อ่านคำถาม ให้ผู้สอนถามคำถามหรือให้ฟังจากเทปแล้วให้อ่านคำถามหรือใช้คำถามแบบถูกผิด หรือมีตัวเลือกให้ตอบ ตัวอย่างเช่น

Listen to these people. How well do they know each other? Are they good friends, strangers, or acquaintances?

Write a, b or c on your paper.

- a) strangers
- b) acquaintances
- c) friends

2. ให้ฟังแล้วลำดับภาพเหตุการณ์ที่เกิดในงานเลี้ยงที่บ้านเพื่อนเพื่อลำดับการสนทนาที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น

Listen to the conversation.

Look at the pictures.

Put the pictures in the correct order to follow the conversation.

The 1 st picture should be....

The 2 nd picture should be....

3. ให้ฟังบทสนทนาเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้า แล้วตอบคำถาม เช่น

What do they want to buy?

How much does it cost?

How much did they buy?

4. ใช้ทดสอบโคลซ แบบเขียนหรือแบบปากเปล่า โดยให้ผู้เรียนฟังเรื่องจากผู้สอนหรือเทป แล้วเติมคำที่ขาดหายไปจากบทสนทนา ข้อความหรือเรื่องเล่า

5. ให้อธิบายรูปภาพหรือการฟังเทปโดยใช้ศัพท์และโครงสร้างทางภาษาที่เรียนแล้ว ตลอดจนถึงเหตุผู้ที่เกี่ยวข้องในภาพ ในเรื่องเพศ วัย สถานภาพทางสังคม อาชีพ สภาพแวดล้อม สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง อากัปกิริยา และความรู้สึกตลอดจนความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้อง หรือคู่สนทนาในภาพที่สามารถจะเดาได้จากภาพหรือการฟังเทป

6. ให้สนทนาเป็นคู่ ๆ โดยสร้างสถานการณ์ให้ ตัวอย่างเช่น

Tell another friends one thing that happened to your friend.

7. ให้บันทึกตารางเวลาทำงานแล้วนัดการประชุมสำหรับครั้งต่อไป ตัวอย่างเช่น

You work in business and you are having a meeting. You want to fix a date for another meeting during the following week. You tell your boss whether you are free or not certain time.

8. หารายงานเพื่อน ๆ หลังจากสำรวจกิจกรรมที่เพื่อน ๆ ทำมากที่สุดในวันอาทิตย์บ่าย ตัวอย่างเช่น

In group of five or six, make your own investigation of the most popular activities for Sunday afternoon.

9. ให้สัมภาษณ์เป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม

10. ให้บรรยายโดยเล่าเรื่องราวโดยใช้จินตนาการของตนเองหรือจากประสบการณ์จริง

จากตัวอย่างการวัดและประเมินผลทักษะการฟัง-พูดมีลักษณะที่ง่ายบ้างยากบ้าง โดยที่ครูผู้สอนอาจจะวัดผลในลักษณะที่ง่ายก่อน และเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวกับนักเรียนเป็นลำดับไปจนถึงลักษณะที่ยากขึ้น การใช้ภาพ เทปหรือวีดิทัศน์ประกอบการวัดผลนั้นอาจจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ในการวัดผลนั้นอาจจะกระทำได้พร้อมกันหรือเป็นรายบุคคลก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนต้องการวัดความสามารถของนักเรียนในจุดประสงค์ใดบ้าง เช่น ถ้าต้องการให้นักเรียนฟังบทสนทนาแล้วจับใจความสำคัญจากบทสนทนา ครูอาจใช้วิธีการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนตอบ หรือถ้าต้องการทราบว่านักเรียนฟังบทสนทนาแล้วเข้าใจมากน้อยเพียงไรอาจจะให้นักเรียนเรียงลำดับภาพเหตุการณ์จากบทสนทนาได้

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษ แนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนนี้และในระดับประถมศึกษายังมีไม่มากนัก ดังนั้นงานวิจัยที่น่าเสนอส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษ

ทศุ เตียวรัตนกุล (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ : การศึกษาเชิงพรรณนา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยวิธีนี้ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนกศิลป์ และคณิตศาสตร์ โรงเรียนบางคล้าวิทยาคม อําเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความสามารถด้านการฟังและพูดภาษาอังกฤษหลังจากได้รับการสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศรีรัตน์ กำเนิดบุญ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีสอนภาษาอังกฤษแบบกลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและการปฏิบัติ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิธีสอน

ภาษาอังกฤษแบบกลุ่มสัมพันธ์ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนโรงเรียน พุทธจักรวิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2530 จำนวน 15 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า วิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาอังกฤษสูงขึ้นตามความสามารถของแต่ละบุคคล และนักเรียนมีพัฒนาการก้าวหน้าจากชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่ 3 จำนวน 60 คน = 40 % จากชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่ 4 จำนวน 5 คน = 33.33 % และจากชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่ 5 จำนวน 4 คน = 26.67 %

สาตี ศิลปธรรม (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปิกการศึกษา 2526-2528 ที่ทำงานในธุรกิจการท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์ตัวอย่างประชากรที่จบชั้นประถมศึกษา ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และชลบุรี จำนวน 211 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษา ปิกการศึกษา 2526-2528 ที่ทำงานในธุรกิจการท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 1 คือ ความสามารถสื่อสารได้เข้าใจโดยใช้ภาษาและท่าทางประกอบ แต่ไม่ถูกหลักไวยากรณ์ และความสามารถของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาในแต่ละปีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผู้ที่จบการศึกษา 2526 และ 2527 มีความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 และสูงกว่าผู้ที่จบปิกการศึกษา 2528 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ประไพ เทียนเงิน (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้วีดิทัศน์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้วีดิทัศน์ และสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนด้วยวีดิทัศน์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ หลังการสอนโดยการใช้วีดิทัศน์สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนโดยวีดิทัศน์ สรุปได้ว่านักเรียนพอใจและสนุกสนานกับการเรียน

จุฑารัตน์ ธานี (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทักษะการฟัง-พูด เพื่อการสื่อสารและความเข้าใจในวัฒนธรรมทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคบทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือครู ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกันทรารมย์ อำเภอ

กันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2533 จำนวน 60 คน แบ่งเป็น
กลุ่มทดลองเรียนโดยวิธีสอนเทคนิคบทบาทสมมติ กลุ่มควบคุมเรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือครู
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทักษะ
การฟัง-พูดเพื่อการสื่อสาร และแบบทดสอบวัดความเข้าใจในวัฒนธรรมทางภาษาที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น ผลการวิจัยสรุปว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยเทคนิคบทบาทสมมติกับนักเรียน
ที่ได้รับการสอนโดยการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทักษะการ
ฟัง-พูด

ชูเกียรติ จารัตน์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้าน
การฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อ
การสื่อสารและสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ
หลังการทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผล
สัมฤทธิ์ด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ครูใช้วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการ
สื่อสารสูงกว่านักเรียนที่ครูใช้วิธีสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษ แนวการสอนแบบกลุ่ม
สัมพันธ์

ลา ฟาร์กา(Lafarga, 1966 quoted in Curran, 1976) ได้ศึกษาผลของ
การใช้วิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์สอนนักศึกษาระดับปริญญาโททางจิตวิทยาและการศึกษา
ภาษาที่ใช้สอนได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน สเปน และ อิตาลีใช้เวลาในการทดลองสอน
นาน 9 เดือน โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้เรียนในกลุ่ม
ทดลองเรียนภาษาทั้ง 4 ภาษาพร้อมกันในเวลาเดียวกัน ส่วนผู้เรียนในกลุ่มควบคุมเรียน
เพียงภาษาเดียว จากผลการทดลองพบว่า ผู้เรียนในกลุ่มทดลองมีความสามารถทางภาษา
เพิ่มขึ้นทั้ง 4 ภาษา บุคลิกภาพ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และตัวตนในอุดมคติของผู้เรียน
เปลี่ยนแปลงไปในทางบวก และมีความเข้าใจในบทบาทของผู้อื่นดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ลาฟอรัจ (LaForge, 1971) ได้ทำการทดลองศึกษาถึงวิธีการเรียนการสอน
ภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์กับนักศึกษาปริญญาตรีและโท รวมทั้งนักศึกษาวิชาชีพชั้นสูงที่มหาวิทยาลัย
มิชิแกนภาษาที่นำมาทดลองสอนได้แก่ ภาษาอินโดนีเซียและญี่ปุ่น ใช้ระยะเวลาในการฝึก 2

สปีดาร์ ส่วนภาษาจีนทำการฝึกในสปีดาร์สุดท้าย ในการดำเนินการสนทนาใช้เวลาครั้งละ 15 นาที มีการบันทึกเสียงของผู้เรียนลงในแถบบันทึกเสียง และนำมาเปิดให้ผู้เรียนฟัง ช่วยกันวิเคราะห์แก้ไขข้อผิดพลาด ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถพูดภาษาที่เรียนได้ดีขึ้น และหลังจากที่ได้เรียนภาษาจีนไปแล้ว ก็สามารถพูดประโยคปฏิเสธ คำสรรพนาม และคำโดด ๆ ได้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง มีการสะท้อนความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกัน

กัลลาเกอร์ (Gallager, 1973 quoted in Curran, 1976) ได้ทำการทดลองประเมินผลการสอนภาษาโดยใช้วิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบเดิมว่าจะให้ผลแตกต่างกันอย่างไรในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนภาษาต่างประเทศ โดยแบ่งผู้เรียนที่เรียนในระดับมหาวิทยาลัยออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองเรียนภาษาโดยวิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ และเรียนภาษา 2 ภาษาพร้อมกันในเวลาเดียวกันคือ ภาษาสเปน และ ภาษาเยอรมัน ส่วนกลุ่มควบคุมให้เรียนเพียงภาษาเดียวโดยวิธีสอนแบบเดิม ผลการวิจัยพบว่า การเรียนภาษาโดยวิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งทางด้านความรู้และการนำไปใช้ 2. การเรียนภาษาสองภาษาพร้อมกันในเวลาเดียวกันก็สามารถกระทำได้ 3. ผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์มีความรับผิดชอบดีขึ้นและใช้เวลาว่างไปศึกษาเพิ่มเติมกันเองโดยไม่ต้องมอบหมายงานให้ทำ

กัทรี (Guthrie, 1987) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเข้าร่วมการสนทนาของผู้เรียน เพื่อศึกษาถึงผลของการให้ข้อมูลทางภาษาศาสตร์แก่ผู้เรียนโดยผ่านการสนทนาในห้องเรียน ด้วยการศึกษากการเข้าร่วมสนทนาของผู้เรียน ร้อยละของการใช้ภาษาเป้าหมาย และกิจกรรมที่เน้นการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ชั้นเรียนที่เรียนภาษาฝรั่งเศสในภาคเรียนที่ 2 จำนวน 6 ห้อง ผู้วิจัยทำการบันทึกภาพสนทนาที่เกิดขึ้นในแต่ละห้อง ๆ ละ 2 ครั้ง แล้วตรวจสอบการใช้ร้อยละของภาษาฝรั่งเศสในการสนทนา ร้อยละของการพูดของผู้เรียน และร้อยละของกิจกรรมการสื่อสารที่เน้นเนื้อหาด้านการสนทนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนนำภาษาฝรั่งเศสไปใช้พูด ร้อยละ 80 ของเวลาเรียน จำนวน 5 ห้อง ผู้เรียนพูดคุยกันร้อยละ 9-24 มีการจัดกิจกรรมที่เน้นด้านเนื้อหา ร้อยละ 15-64 ในแต่ละบทเรียน ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ครูผู้สอนเพิ่มเติมเวลาสำหรับการสนทนาในชั้นเรียน และเพิ่มระดับความซับซ้อนขึ้นอันจะทำให้สภาพแวดล้อมในห้องเรียนเอื้อต่อการประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษา

บัทเลอร์ วอลล์ (Butler Wall, 1987) ศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่และความถี่ของการพูดที่ไม่คล่อง ในการสนทนาระหว่างผู้ที่เป็นเจ้าของภาษาและไม่ใช่อเจ้าของภาษา กลุ่มตัวอย่างประชากร คือนักศึกษาระดับวิทยาลัย จำนวน 24 คน โดยเป็นเจ้าของภาษาอังกฤษและเป็นผู้สืบทอดชาวเวียดนามกลุ่มละ 12 คน ซึ่งแบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิงกลุ่มละ 6 คนเท่า ๆ กันผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นเจ้าของภาษาและไม่ใช่อเจ้าของภาษา ทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเป็นเวลา 10 นาที และทำการบันทึกเสียงการสนทนาไว้ ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่น่าประหลาดใจคือ การหยุดพูดไปเลยหรือหยุดเป็นระยะ การพูดซ้ำ การเริ่มต้นใหม่และการพูดเป็นคำ ๆ ผู้วิจัยพบว่า การพูดที่ไม่ใช่อเจ้าของภาษาแตกต่างจากการพูดของผู้ที่เป็นเจ้าของภาษาทั้งในเรื่องของจำนวนคำพูดและการใช้สิ่งที่แสดงถึงการพูดที่ไม่คล่อง เพศมีผลต่อความถี่ของการเริ่มต้นใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยไม่พบความแตกต่างในด้านจำนวนของการพูดไม่คล่องระหว่างการสนทนาของผู้ที่เป็นเจ้าของภาษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการพูดไม่คล่องของผู้ที่ไม่ใช่อเจ้าของภาษาในหลายกรณีเป็นเรื่องที่เหมาะสม

ชาโมต์ และ คูเปอร์ (Chamot, and Kupper, 1989) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการทางสมอง (mental process) และกลวิธีที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในการฟังภาษาอังกฤษตามการรับรู้ของผู้เรียนที่มีความสามารถในการฟังต่างกัน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชาวสเปนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 11 คน เป็นนักเรียนที่มีความสามารถในระดับการฟังสูง 5 คน และอีก 6 คน เป็นนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการฟังต่ำ ตามผลการวัดความสามารถในการฟัง โดยแบบทดสอบของกลุ่มโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม พูดเพื่อรายงานความคิดของตนเอง (think aloud) ด้วยภาษาแรกของตนเอง คือ ภาษาสเปน เกี่ยวกับกระบวนการและกลวิธีที่ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการฟังขณะที่ฟังข้อมูลจากแถบบันทึกเสียง ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการและกลวิธีที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการฟังตามการรับรู้ของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้เรียนที่มีความสามารถในการฟังสูง เห็นว่าความสามารถของตนเองในการใช้กระบวนการรับรู้ (perceptual process) กระบวนการวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษา (parsing process) และกระบวนการรวบรวมความรู้เพื่อการนำออกมาใช้ (utilization process) รวมถึงกลวิธีในการฟังโดยใช้กระบวนการประมวลผลความจากบนลงมาล่าง (top-down process)

และการประมวลผลความจากล่างสู่บน (bottom-up process) เป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในการฟัง ส่วนผู้เรียนที่มีความสามารถในการฟังต่ำเห็นว่า ความสามารถของตนเองในการใช้กระบวนการวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษา และกลวิธีในการใช้กระบวนการประมวลผลความจากล่างไปสู่บน เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการฟัง

อัลวาราดอ (Alvarado, 1991) ทำการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการเข้าร่วมการสนทนาของผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมคู่ กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ จากมหาวิทยาลัยฟลอริดาและปานามา (Florida and Panama University) จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมการสนทนา กับกลุ่มที่ไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมการสนทนา จัดให้นักศึกษาผู้กระตือรือร้นทำงานคู่กับนักศึกษาที่ไม่กระตือรือร้น และคู่กับนักศึกษาที่กระตือรือร้นด้วยกันเอง ผู้วิจัยทำการบันทึกเสียงการสนทนาในภาษาอังกฤษของทุกคู่ ส่วนผู้ที่เป็นชาวสเปนก็บันทึกเสียงเป็นภาษาสเปนในขณะที่ทำกิจกรรมภาพ จำนวน 5 กิจกรรมคือ กิจกรรมการค้นหาความแตกต่างระหว่างภาพที่ทั้งคู่ได้รับการวาดภาพตามคำสั่ง การเรียงลำดับภาพ การผลัดกันเล่าเรื่อง และการช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนที่กระตือรือร้นเข้าร่วมในการสนทนามากกว่าทั้งในการนำเสนอข้อมูลและแสดงการตัดสินใจ ด้วยการใช้รูปแบบการเข้าร่วมการสนทนาเดิมโดยตลอด ผู้วิจัยยังพบว่า กิจกรรมการสื่อสาร 2 ทาง ทำให้เกิดความสมดุลย์ในเรื่องโอกาสการพูด

คารากิ (Karakl, 1991) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลวิธีในการสื่อสารและประสิทธิภาพของการสื่อสารของผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นสูงและต่ำ และความตั้งใจในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ตัวอย่างประชากรมีทั้งหมด 8 คนจากจำนวน 28 คน เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในนิวยอร์กตะวันตก โดยแบ่งเป็นนักเรียนที่มีความกระตือรือร้นสูง (HIGs) 4 คน นักเรียนที่มีความกระตือรือร้นต่ำ (LIGs) 4 คน ทั้ง HIGs และ LIGs จะได้รับมอบหมายให้พูดบรรยาย ทำตามคำสั่ง และบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ มีการบันทึกวิดีโอทัศนเป็นรายบุคคล และหลังจากนั้นก็จะมีกลวิธีสื่อสารของนักเรียนกลวิธีต่าง ๆ จะได้รับการประเมินมุ่งเน้นไปในด้านกระบวนการการแสดงออก ผลการวิจัยสรุปว่า นักเรียน HIGs และ LIGs มีความแตกต่างในเรื่องของกลวิธีสื่อสาร HIGs มีแนวโน้มที่จะใช้กลวิธีในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุผล ในทางตรงกันข้าม LIGs

จะใช้กลวิธีการสื่อสารในการหลีกเลี่ยง หรือ ตัดทอนการสื่อสารนั้นลงไป ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยเฉพาะ LIGs โดยการเปิดโอกาสในการใช้รูปแบบข้อความที่ไม่ได้กำหนดมาก่อน และโดยนักเรียนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย